

ISSN ISSN 2774-003X (online)

JOURNAL OF PARAMITA

วารสารปารมิตา

ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม

ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2563)

Vol. 2 No. 2 (July – December 2020)

- ▶ ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร (THE PEOPLE'S SATISFACTION TOWARDS THE GARBAGE AND THE WASTEDISPOSAL OF NAKHONCHUM TAMBOL ADMINISTRATION ORGANIZATION, MUEANG DISTRICT, KAMPHAENGPHEH PROVINCE)
พระตันใจ ฉนุทสุโก
- ▶ ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาสในตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม (PEOPLE'S OPINION ON ABBOTS' THE RULING ROLE IN OMYAI SUBDISTRICT, SAMPHAN DISTRICT, NAKHONPATHOM PROVINCE)
พระศุภชัย สุทธิรัตน
- ▶ ศึกษาวิเคราะห์เรื่องโลกในพุทธปรัชญาเถรวาท (AN ANALYTICAL STUDY OF WORLD IN THERAVADA BUDDHIST PHILOSOPHY)
พระบิจิต เขมสุโก (ตากยะ)
- ▶ Gender and Women Empowerment as Female Buddhists Based on Buddhism Perspectives
Kanyapak Magee and Phramaha Maghavin Purisuttamo
- ▶ ศึกษาศิลปะไทยตามแนวพุทธศาสตร์ (A Study of Thai Art according to the Buddhist Principles)
พระสุริยะ ปกสุสาร พระกิตติคุณ สิริคุณ เรียงไพ รักคง นันทมนัส นาดจินวงษ์ และ พรทิพย์ พฤกษ์กิตติวงศ์

วารสารปารมิตา

JOURNAL OF PARAMITA

ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2563)

Vol. 2 No. 2 (July – December 2020)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นวารสารตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิชาการ บทความวิจัย บทความหนังสือ และบทความวิชาการประเภทอื่นๆ
2. เพื่อเป็นสื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงวิชาการของนักวิจัยและนักวิชาการทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ
3. เพื่อเป็นวารสารเสนอองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนามนุษย์ตามหลักการศึกษาระดับพุทธศาสนาและศาสตร์ต่างๆ
4. เพื่อพัฒนาวารสารให้เป็นที่น่าเชื่อถือมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษาและเป็นการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพผลงานการวิจัยและบทความทางวิชาการทางพระพุทธศาสนาและศาสนาต่างๆ รวมทั้งปรัชญาให้เป็นที่น่าเชื่อถือมาตรฐาน TCI

เจ้าของ

ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม (RESEARCH CENTER FOR DHAMMSUKSA PHRAPARIYATTIDHAMMA OF WATAWUTWIKASITARAM SCHOOL) ภูมิคุณแม่ชาลิ่ง ห้อง 305 เลขที่ 137 วัดอาวุธวิกสิตาราม ถนนจรัญสนิทวงศ์ 71 บางพลัด กรุงเทพฯ 10700 โทร 0860864258

ที่ปรึกษา

พระเทพปัญญามุนี	เจ้าอาวาส/เจ้าสำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม
พระราชดิลก, ดร.	ประธานกรรมการบริหารการศึกษา
พระศรีวินยาภรณ์, ดร.	เจ้าคณะแขวงบางพลัด
พระมหาสมาน ธมฺมวชิโร	อาจารย์ใหญ่สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม
ผศ.ดร.เนตร หงษ์ไกรเลิศ	มหาวิทยาลัยสยาม
นาวาเอก ดร.นพดล บงกชกาญจน์	กรมยุทธศึกษาทหารเรือ
ดร.วิลาสินี วัฒนมงคล	ผู้พิพากษาสมทบ ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสมุทรสงคราม

บรรณาธิการวารสาร

พระมหามหาวินทร์ ปุริสุตตโม, ผศ.ดร.

กองบรรณาธิการวารสาร

พระบุญฤทธิ์ อภิภูณโณ	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ดร.มนัสวี ศรีนนท์	มหาวิทยาลัยมหิดล
ดร.ธเนศ เกษศิลป์	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผศ.ดร.สุณี เวชประสิทธิ์	มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช
พ.ต.ท.หญิง ดร.ปิยะนุช ศรีสรานุกรม	โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
นายครรชิต มีซอก	โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ

พระมหาขวัญชัย กิตติเมธี, ดร.	คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รศ.ดร.กฤต ศรียะอาจ	คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.คงสฤษฏ์ แพงทรัพย์	คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.ณัฐพงษ์ มะลิซ้อน	วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ผศ.ดร.สมพร เหลาฉลาด	วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ดร.กฤตสุขชิน พลแสน	บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ดร.สุรัชย์ พุดชู	คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ดร.เมธา หริมเทพาธิป	บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ดร.มนัสวี ศรีนนท์	สถาบันนวัตกรรมกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยมหิดล
ดร.สมเจต หลวงกัน	ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม

ฝ่ายจัดรูปเล่ม/สมาชิกวารสาร

ดร.มนัสวี ศรีนนท์ นายสุขชาน มั่งสัน นายอริย์ธัช เลิศอมรไชยกิจ นางสาวพรทิพย์ พุทธิกิตติวงศ์

พิมพ์ที่

จี คลาส (G CLASS) เลขที่ 26/19 ศาลายา พุทธมณฑล นครปฐม 73170

โทร 028892223 โทรสาร 028893204 อีเมลล์ g_class@hotmail.com

บทบรรณาธิการ

นับว่าเป็นปีที่ 2 ในการจัดพิมพ์วารสารปารมิตา ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม โดยทางกองบรรณาธิการได้บริหารจัดการวารสารให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน TCI มีการตรวจประเมินผลงานวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิจากหลายหน่วยงาน กล่าวคือมีการเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ 2 รูป/คน ประเมิน 1 บทความ เพื่อเป็นการรักษามาตรฐานการบริหารวารสารทั้งในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณให้เรียบร้อยและมีประสิทธิภาพประสิทธิผลต่อไป

วารสารปารมิตาฉบับนี้ได้นำเสนอผลงานของนักวิชาการจากหน่วยงานต่างๆ ที่น่าสนใจดังนี้

1. ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร (THE PEOPLE'S SATISFACTION TOWARDS THE GARBAGE AND THE WASTEDISPOSAL OF NAKHONCHUM TAMBOL ADMINISTRATION ORGANIZATION, MUEANG DISTRICT, KAMPHAENGPHET PROVINCE) โดย พระตันใจ ฉันทสุโก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ผลการวิจัย พบว่า 1) ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการจัดการขยะอย่างเหมาะสม รองลงมา ได้แก่ ด้านการจัดการขยะได้อย่างเพียงพอ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการจัดการขยะได้อย่างต่อเนื่อง ตามลำดับ 2) การทดสอบสมมติฐานของการวิจัยโดยเปรียบเทียบความแตกต่าง ผลการเปรียบเทียบพบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกันมีความพึงพอใจต่อการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร โดยรวมไม่แตกต่างกัน ในส่วนประชาชนที่มีการศึกษาต่างกันมีความพึงพอใจต่อการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล แยกเป็นรายด้านดังนี้ 1) ด้านการจัดการขยะได้อย่างเพียงพอ ความถี่สูงสุด ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลนครชุมควรเพิ่มภาชนะรองรับขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลให้มากขึ้น 2) ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง ความถี่สูงสุด ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลนครชุมควรเก็บขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลอย่างต่อเนื่องไม่เหลือตกค้าง 3) ด้านการจัดการขยะอย่างเหมาะสม ความถี่สูงสุด ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลนครชุมควรให้บริการจัดเก็บขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลให้ทั่วถึงทุก ๆ หมู่บ้าน

2. ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาสในตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม (PEOPLE'S OPINION ON ABBOTS' THE RULING ROLE IN OMYAI SUBDISTRICT, SAMPHAN DISTRICT, NAKHONPATHOM PROVINCE) โดย พระศุภชัย สุทธิรัตน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ผลการวิจัย พบว่า 1. ประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาสในตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ใน

ระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง มีค่าเฉลี่ย 4.29 เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า มีรายละเอียดคือ ด้านการบำรุงรักษา วัดจัดกิจการและศาสนสมบัติ อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง มีค่าเฉลี่ย 4.22 ด้านการปกครองบรรพชิตและคฤหัสถ์ ที่อาศัยอยู่ในวัด อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง มีค่าเฉลี่ย 4.31 ด้านการเป็นธุระในการศึกษาธรรมและวินัยแก่ บรรพชิตและคฤหัสถ์ อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง มีค่าเฉลี่ย 4.35 ด้านการให้ความสะดวกตามสมควรในการ บำเพ็ญกุศล อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง มีค่าเฉลี่ย 4.30 2. ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ต่างกันมีความคิดเห็นที่มีต่อบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาสใน ตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยรวมทั้ง 4 ด้าน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 แต่ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นที่มีต่อบทบาทด้านการปกครองของเจ้า อาวาสในตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยรวมทั้ง 4 ด้าน ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านเพศกับ ด้านการบำรุงรักษา วัดจัดกิจการและศาสนสมบัติ และด้านการให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล ไม่แตกต่างกัน 3. ประชาชนได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาที่สำคัญคือ 1) **ด้านการ บำรุงรักษา วัดจัดกิจการและศาสนสมบัติ** วัดยังขาดการประชุมวางแผนที่ดีในการระดมความคิดเห็นเพื่อ ดำเนินงานบริหารกิจการของวัด จึงควรรหาโอกาสในการประชุมวางแผนระดมความคิดเห็นในงานบริหาร กิจการของวัดให้มากขึ้น 2) **ด้านการปกครองบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่อาศัยอยู่ในวัด** พระภิกษุสามเณรและผู้ ที่อาศัยอยู่ในวัดยังไม่ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ คำสั่งที่ประกาศใช้ในวัด จึงควรประชาสัมพันธ์ กฎ ระเบียบ คำสั่ง ข้อปฏิบัติให้มีความชัดเจน และติดป้ายประกาศเป็นลายลักษณ์อักษร 3) **ด้านการเป็นธุระในการศึกษาธรรม และวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์** การจัดให้มีการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมบรรพชิตและคฤหัสถ์ได้ศึกษา เล่าเรียน ทั้งแผนกบาลีและแผนกธรรม (รวมถึงธรรมศึกษาด้วย) หรือเฉพาะแผนกใดแผนกหนึ่ง ซึ่งยึดแบบ แผนตามจารีตประเพณีโดยปฏิบัติสืบมาโดยตรง ได้แก่การจัดสำนักศาสนศึกษาแผนกบาลีและแผนกธรรม หรือการให้พระภิกษุสามเณรไปเรียนที่วัดใกล้เคียงซึ่งมีสำนักศาสนศึกษาดังกล่าวและการอบรมสั่งสอนพระ ธรรมวินัย จึงควรจัดให้มีการอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตตามวิธีที่กำหนดในคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่องให้ภิกษุสามเณรเรียนพระธรรมวินัย พ.ศ. 2528 และการจัดให้มีการอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่ บรรพชิตและคฤหัสถ์ในรูปแบบอื่น ๆ รวมถึงการฝึกอบรมระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระธรรม วินัย และปฏิบัติศาสนกิจของพระสงฆ์ เช่น การทำกิจวัตรประจำวัน การฝึกซ้อมสวดมนต์ ฝึกซ้อมสังฆกรรม และวิธีการทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนฝึกอบรมการปฏิบัติศาสนกิจของคฤหัสถ์ เช่น การทำวัตรสวดมนต์ ประจำวันพระ การสมาทานอุโบสถศีล และปฏิบัติศาสนพิธีอื่น ๆ และ 4) **ด้านการให้ความสะดวกตาม สมควรในการบำเพ็ญกุศล** ประชาชนยังนำอบายมุขเช่น สุรา และการพนันเข้ามาในงานบำเพ็ญกุศลยังมีให้ เห็นในบางงาน จึงควรควรวางวิธีการและประสานงานกับผู้นำท้องถิ่นเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อป้องกันและแก้ปัญหา อย่างจริงจัง

3. **ศึกษาวิเคราะห์เรื่องโลกในพุทธปรัชญาเถรวาท (AN ANALYTICAL STUDY OF WORLD IN THERAVADA BUDDHIST PHILOSOPHY)** โดย พระบิจิต เขมสกุโก (ศากยะ) นักวิชาการอิสระ ด้านพุทธ ศาสนาและปรัชญา **ผลการวิจัย พบว่า** 1) ปรัชญาตะวันออก โดยเฉพาะปรัชญาอินเดียมีแนวคิดเรื่องโลกซึ่ง สามารถสรุปได้ดังนี้ (1) คัมภีร์พระเวท ในแง่ที่เป็นเทพนิยายเชื่อว่าโลกและสรรพสิ่งเป็นผลิตผลจากเทพเจ้า และ

ธรรมชาติทุกสิ่งถูกควบคุมโดยเทพเจ้า และในแง่ที่เป็นปรัชญาในแง่นี้เชื่อว่า สวรรค์ที่แท้จริงมีเพียงหนึ่งเท่านั้น คือ สวรรค์นั้นเอง (2) ปรัชญานายยะ มีทัศนะว่า โลกมีอยู่จริงเป็นสิ่งที่อยู่จริงโดยตัวเองประกอบด้วยปรมาณูเหลือคณา ส่วน กาลและเทศะเป็นความเชิงปริสัยมีอย่างกว้าง ๆ ไม่ขึ้นกับใคร (3) ปรัชญาไวเซซิกะ เชื่อว่าโลกและสิ่งต่าง ๆ ในโลกประกอบขึ้นด้วยปรมาณูของธาตุทั้ง 4 คือ ดิน น้ำ ไฟ ลม (4) ปรัชญาสาขยยะ มีทัศนะว่าประภคตเป็นมูลเหตุของโลกและเป็นมูลเหตุให้เกิดสิ่งต่าง ๆ (5) ปรัชญาโยคะ มีทัศนะว่า สัมปโยคะหรือการรวมตัวของประภคตกับบุรุษะนั้นเป็นจุดเริ่มแรกแห่งการวิวัฒนาการของโลกและสิ่งต่าง ๆ (6) ปรัชญามีมางสาเชื่อว่าพระเจ้ามิใช่เป็นผู้สร้างและผู้ทำลายโลก แต่เชื่อว่าโลกมีแนวเป็นมาแล้วอย่างที่เป็นอยู่เดี๋ยวนี้ สิ่งต่าง ๆ ในโลกก่อรูปขึ้นมาจากสสาร (7) ปรัชญาเวทานตะ เชื่อว่าโลกเป็นเพียงปรากฏการณ์ของสิ่งสมบูรณ์ คือ พรหมัน ไม่เคยถูกสร้างขึ้นมาจริง และ (8) ปรัชญาอุปนิษัท ถือว่าพรหมันเป็นมูลการณ์ของสรรพสิ่งจึงได้วิวัฒนาการมาเป็นโลกและสรรพสิ่งในโลก 2) โลกตามทัศนะของพุทธปรัชญาเถรวาท มิได้มีความหมายแต่เพียงโลกอันที่เป็นอยู่อาศัยของมนุษย์ และสรรพสิ่งที่มีชีวิตในโลกนี้เท่านั้นยังหมายรวมไปถึงภพภูมิอื่นที่เราไม่สามารถสัมผัสได้ด้วยประสาทสัมผัสที่มนุษย์มีอยู่ได้ ซึ่งครอบคลุมถึงสิ่งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม สำหรับแนวคิดมูลเหตุการเกิดขึ้นของโลกนั้นมีการเกิดขึ้นมีการถูกทำลายมีการรวมตัวกัน และสลายตัววนเวียนกันไปตามกฎธรรมชาติ แต่จะเน้นที่ตัวมนุษย์มากกว่าสิ่งมีชีวิตชนิดอื่น 3) วิเคราะห์แนวคิดเรื่องโลกในพุทธปรัชญา แบ่งออกเป็น 3 ประการ คือ 1) แนวคิดเรื่องโลกในเชิงภูมิศาสตร์ มี 3 ประเภท ได้แก่ มนุษย์โลก เป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์ เทวโลก เป็นที่อยู่อาศัยของเทวดาและพรหมโลก เป็นโลกที่อยู่อาศัยของพรหม 2) แนวคิดเรื่องโลกในเชิงจริยศาสตร์ มี 3 ประเภท ได้แก่ กามโลก เป็นโลกของหมู่มัศจรรย์ผู้เกี่ยวข้องอยู่ในกาม รูปโลก เป็นโลกที่อยู่อาศัยของสัตว์ผู้เข้าถึงรูปฌาน และอรุโลก เป็นโลกที่อยู่อาศัยของสัตว์ผู้เข้าถึงอรุฌาน 3) แนวคิดเรื่องโลกตามทัศนะของพระพุทธโฆษาจารย์มี 3 ประเภท ได้แก่ โอภาสโลก เป็นโลกที่เป็นแผ่นดิน ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของสิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตสัตว์โลก เป็นโลกที่อยู่ของหมู่มัศจรรย์ ซึ่งได้แก่สัตว์ในภูมิต่างๆ และรวมถึงสัตว์สิ่งที่มีชีวิตวิญญาณทั้งหมดและสังขารโลก หมายถึง โลก คือ สังขารของสิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตรวมไปถึงการปรุงแต่งทางอารมณ์ด้วย

4. Gender and Women Empowerment as Female Buddhists Based on Buddhism Perspectives by Kanyapak Magee and Phramaha Maghavin Purisuttamo Research Center for Dhammsuksa Phrapariyattidhamma, the results showed that Woman status in Buddhism was well-reaccepted as the female Buddhists. Women are not more inferior than men in the role of religious practices in anyway. Furthermore, the roles of supporting and practicing the Buddha's teachings, in fact, female Buddhists help to foster and care Buddhism from the Buddha's lifetime to today. Because Buddhism is open to women in general; they have equality in many ways of practicing. Women must not be framed in any roles; they are able to act as the missionary; it does not differ from other men and women in terms of the teachings. All these harmonies are within the context of Indian society under Brahmanism beliefs. But in Buddhism, Gautama Buddha, and his disciples did not agree with those Brahmanism concepts. Buddhism provides opportunities for women to participate in religious

freedom; therefore, this leads the disciples to achieve the ultimate goal of the Buddha's teaching as equality.

5. ศึกษาศิลปะไทยตามแนวพุทธศาสตร์ (A Study of Thai Art according to the Buddhist Principles) โดย พระสุริยะ ปภสฺสโร วัดนครอินทร์ พระกิตฺติคุณ สิริคุโณ วัดป่าศรีถาวร และ เขียวไท รักคอง นันทมนัส นาคจินวงษ์ พรทิพย์ พุทธิกิตติวงศ์ นักวิชาการอิสระ ด้านวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา สรุปว่า ศิลปะเป็นเรื่องความงาม สามารถสร้างความตื่นตาตื่นใจจนเกิดอาการตะลึงงัน สะกดใจให้เกิดความลุ่มหลง อยากชิดใกล้ ใคร่ครอบครอง อีกประการหนึ่ง ศิลปะสามารถเป็นสื่อให้เข้าถึงความดีและความจริงได้คือ บันดาลใจให้เกิดศรัทธาในสิ่งดีงาม น้อมใจให้เกิดความสงบ เกิดกำลังใจใฝ่ฝันอย่างมั่นคงในอุดมคติ อีกทั้ง สามารถเปิดเผยความจริงของชีวิตให้ประจักษ์ รู้เท่าทันมายาจนล่วงได้ ศิลปะชั้นครูสามารถยกจิตสู่สภาวะ เหนือโลกเหนือสามัญคือสภาวะที่จิตได้สัมผัสกับความจริงขั้นสูงสุดหรือปรมาตม์ ความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกับ ธรรมชาติและจักรวาล สภาวะที่อัตตาตัวตนได้เลือนหาย ไม่มีเส้นแบ่งระหว่างฉันกับโลก อยู่เหนือสมมติบัญญัติ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทบรรณาธิการ	ค
สารบัญ	ช
ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร (THE PEOPLE'S SATISFACTION TOWARDS THE GARBAGE AND THE WASTE DISPOSAL OF NAKHONCHUM TAMBOL ADMINISTRATION ORGANIZATION, MUEANG DISTRICT, KAMPHAENGPHEH PROVINCE)	1
พระตันใจ ฉันทสุโก	
ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาส ในตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม (PEOPLE'S OPINION ON ABBOTS' THE RULING ROLE IN OMYAI SUBDISTRICT, SAMPHAN DISTRICT, NAKHONPATHOM PROVINCE)	12
พระศุภชัย สุทธิรัตน	
ศึกษาวิเคราะห์เรื่องโลกในพุทธปรัชญาเถรวาท (AN ANALYTICAL STUDY OF WORLD IN THERAVADA BUDDHIST PHILOSOPHY)	22
พระปิจิต เขมสกุโก (ศากยะ)	
Gender and Women Empowerment as Female Buddhists Based on Buddhism Perspectives	33
Kanyapak Magee and Phramaha Maghavin Purisuttamo	
ศึกษาศิลปะไทยตามแนวพุทธศาสตร์ (A Study of Thai Art according to the Buddhist Principles)	42
พระสุริยะ ปภัสโร พระกิตติคุณ สิริคุโณ เขียวไท รักคง นันทมนัส นาคจินวงษ์ และ พรทิพย์ พุทธิกิตติวงศ์	
จริยธรรมการตีพิมพ์บทความในวารสารปารมิตา ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม	48
การเตรียมต้นฉบับเพื่อการเสนอจัดพิมพ์ในวารสารปารมิตา ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม	50

ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลขององค์การบริหาร
ส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

THE PEOPLE'S SATISFACTION TOWARDS THE GARBAGE AND THE WASTEDISPOSAL OF
NAKHONCHUM TAMBOL ADMINISTRATION ORGANIZATION, MUEANG DISTRICT,
KAMPHAENGPHEH PROVINCE

พระตันจโ ฉนทสุโ

Phra Tanjo Chanthasupho

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Graduate School Mahamakut Buddhsit University

E-mail: tanyochatha@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 14 กรกฎาคม 2563

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 29 กรกฎาคม 2563

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 29 กรกฎาคม 2563

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร 2) เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ของประชาชนที่มี อายุและการศึกษาต่างกัน และ 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร วิทยานิพนธ์นี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือน หรือตัวแทนหัวหน้าครัวเรือนที่อยู่ภายในเขตขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร มีจำนวน 351 ครัวเรือน แบ่งประชากรออกเป็นแบบชั้นภูมิ (Stratified sampling) และใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple random sampling) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลมี 2 ประเภท ได้แก่ 1) สถิติเชิงพรรณนา คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ การหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และ 2) สถิติเชิงอนุมานหรืออ้างอิง คือ การทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) หรือ F-test หากทดสอบแล้วพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จะทำการวิเคราะห์ต่อโดยวิธีหาความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ้ (Scheffé) วิเคราะห์และประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์

ผลการวิจัย พบว่า 1) ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการจัดการขยะอย่างเสมอภาค รองลงมา ได้แก่ ด้านการจัดการขยะได้อย่างเพียงพอ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการจัดการขยะได้อย่างต่อเนื่อง ตามลำดับ 2) การทดสอบสมมติฐานของการวิจัยโดยเปรียบเทียบความแตกต่าง ผลการเปรียบเทียบพบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกันมีความพึงพอใจต่อการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร โดยรวมไม่แตกต่างกัน ในส่วนประชาชนที่มีการศึกษาต่างกันมีความพึงพอใจต่อการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล แยกเป็นรายด้านดังนี้ 1) ด้านการจัดการขยะได้อย่างเพียงพอ ความถี่สูงสุด ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลนครชุมควรเพิ่มภาชนะรองรับขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลให้มากขึ้น 2) ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง ความถี่สูงสุด ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลนครชุมควรเก็บขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลอย่างต่อเนื่องไม่เหลือตกค้าง 3) ด้านการจัดการขยะอย่างเสมอภาค ความถี่สูงสุด ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลนครชุมควรให้บริการจัดเก็บขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลให้ทั่วถึงทุก ๆ หมู่บ้าน

คำสำคัญ: ความพึงพอใจ, การจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล, องค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม

ABSTRACT

The objectives of this thesis were follows: 1) to study the people's satisfaction towards the garbage and the waste disposal of Nakhonchum Tambol Administrative Organization in Mueang District, Kamphaengphet Province, 2) to compare the satisfaction towards the garbage and the waste disposal of Nakhonchum Tambol Administrative Organization of people with their different age and educational level, and 3) study the suggestions concerning the way of the garbage and the waste disposal of Nakhonchum Tambol Administrative Organization in Mueang District, Kamphaengphet Province. This thesis was a quantitative methodology. Its instrument was a questionnaire. The samples were leader or representative of families who have lived in the area of Nakhonchum Tambol Administrative Organization in Mueang District, Kamphaengphet Province numbered 351 families which were divided into the stratified random sampling and simple random sampling in each of it. There were two analytical statistics; namely, descriptive and inferential statistics. One consisted of frequency, percentage, mean, and standard deviation. The other was comprised of One-Way ANOVA or F-test. After having been analyzed and found to be a statistically significant difference at the 0.05 level, it would be continually

analyzed for finding out the difference of mean in pair by Scheffé's method through computing.

The results showed that 1) The people's satisfaction towards the garbage and the waste disposal of Nakhonchum Tambol Administrative Organization in Mueang District, Kamphaengphet Province was at a moderate level in overall aspects. When considered in each aspect, it was found to be equal in the garbage and the waste disposal as highest, then enough in it, and continuous in it as lowest respectively. 2) The results of hypothesis test were found that people with their different age were satisfied with the garbage and the waste disposal of Nakhonchum Tambol Administrative Organization in Mueang District, Kamphaengphet Province with no difference, but with their different educational level were satisfied with the garbage and the waste disposal of Nakhonchum Tambol Administrative Organization in Mueang District, Kamphaengphet Province with a statistically significant difference at the 0.05 level. 3) The suggestions concerning the way of the garbage and the waste disposal of Nakhonchum Tambol Administrative Organization in Mueang District, Kamphaengphet Province were found that: 1) in the garbage and the waste disposal to be enough, Tambol Administrative Organization should further prepare the receptacles which could be used to put and keep the garbage and the waste disposal, 2) in the garbage and the waste disposal to be continuous, TAO should continuously give the garbage and the waste disposal absolutely, and 3) the garbage and the waste disposal to be equal, TAO should provide the garbage and the waste disposal throughout all villages.

Keywords: satisfaction, the garbage and the waste disposal, Nakhonchum Tambol Administrative Organization

1. บทนำ

ในปัจจุบันสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ ทั้งภายในประเทศและในท้องถิ่น มีแนวโน้มถูกทำลายเพิ่ม มากขึ้น ในขณะที่สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม (ที่มนุษย์สร้างขึ้น) กลับเพิ่มมาแทนมากขึ้นเป็นลำดับ ทั้งนี้เนื่องจาก ในปัจจุบันจำนวนประชากรมนุษย์เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว มีการประดิษฐ์และพัฒนาเทคโนโลยี มาใช้ อำนวยประโยชน์ต่อมนุษย์เพิ่มมากขึ้น ผลจากการทำลายสิ่งแวดล้อม ทางธรรมชาติ ส่งผลกระทบต่อ มนุษย์ หลายประการ เช่น ปัญหาการแปรปรวนของภูมิอากาศโลก การร่อยหรอ ของทรัพยากรธรรมชาติ ภัยพิบัติมี แนวโน้มรุนแรงมากขึ้น มลพิษสิ่งแวดล้อมขยายขอบเขต กว้างขวางมากขึ้นซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อการดำรง อยู่และการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของมนุษย์ ปัญหาสิ่งแวดล้อมจึงจัดเป็นปัญหาสำคัญระดับชาติที่ได้ทวีความ รุนแรงมากขึ้นเป็นลำดับ ปัญหาสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันมีหลายด้าน เช่น ปัญหาด้านป่าไม้ ปัญหาด้านแหล่งน้ำ ปัญหาด้านอากาศเป็นพิษ และปัญหาขยะมูลฝอย โดยเฉพาะปัญหาด้านขยะมูลฝอย เป็นตัวการสำคัญ

ประการหนึ่ง ที่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม เมื่อมีขยะมูลฝอยจำนวนมาก แต่ชุมชนไม่สามารถเก็บขนและกำจัดขยะมูลฝอยได้อย่างหมดจดหรือจัดการขยะมูลฝอยอย่างไม่ถูกสุขลักษณะ ดังนั้นขยะมูลฝอยจึงเป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมดังนี้คือ (1) อากาศเสีย เกิดจากการเผาขยะมูลฝอยกลางแจ้ง ก่อให้เกิดควันและสารพิษทางอากาศทำให้ คุณภาพอากาศเสื่อมโทรม (2) น้ำเสียเกิดจากกองขยะมูลฝอยบนพื้น เมื่อฝนตกลงมาบนกองขยะมูลฝอยจะเกิดน้ำเสีย มีความสกปรกมาก ซึ่งจะไหลลงสู่แหล่งน้ำ ทำให้เกิดภาวะมลพิษของแหล่งน้ำ (3) แหล่งพาหะนำโรค เกิดจากการกองขยะมูลฝอยบนพื้นเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของหนูและแมลงวัน เป็นต้น ซึ่งเป็นพาหะนำโรคติดต่อทำให้มีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน (4) เหตุรำคาญและความไม่น่าดู เกิดจากการเก็บขนขยะมูลฝอยไม่หมด รวมทั้งการกองขยะมูลฝอยบนพื้น ซึ่งจะส่งกลิ่นเหม็นรบกวนประชาชนและเกิดภาพไม่สวยงาม ไม่เป็นสุนทรียภาพ

องค์การบริหารส่วนตำบลนครชุมเป็นการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งที่ใช้อำนาจในปัจจุบันตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติมจนถึงฉบับที่ 5 พ.ศ. 2546 มีฐานะเป็นนิติบุคคลและเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่น มีบทบาทอำนาจหน้าที่อย่างกว้างขวางโดยมีหน้าที่ในการให้บริการสาธารณะพื้นฐานแก่ประชาชนในท้องถิ่นรวมถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นด้วย ซึ่งทางรัฐบาลได้มีการกระจายอำนาจจากส่วนกลางให้กับท้องถิ่นเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบและมีส่วนร่วมในการบริหารท้องถิ่นด้วยตนเอง เพื่อให้สนองตอบต่อความต้องการและสามารถแก้ไขปัญหาของประชาชนได้อย่างแท้จริง และยังเป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการถ่ายโอนภารกิจจากหน่วยงานส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 ซึ่งตำบลนครชุมนั้นได้รับการยกฐานะเป็นหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นโดยได้รับการจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 19 มกราคม 2539 และในปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลนครชุมได้มีประชาชนเพิ่มขึ้นทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล คือ จำนวนปริมาณของขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลจากสิ่งของอุปโภคบริโภคมีจำนวนเพิ่มขึ้นแต่เจ้าหน้าที่ในการจัดเก็บขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลมีจำนวนน้อยทำให้การปฏิบัติงานของพนักงานจัดเก็บขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลล่าช้า อุปสรรคการจัดเก็บขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล เช่น ถังขยะก็มีให้ประชาชนไม่เพียงพอรวมทั้งการไม่ยอมจ่ายค่าธรรมเนียมในการจัดเก็บขยะมูลฝอยของประชาชน ปัญหาดังกล่าวนี้แม้้องค์การบริหารส่วนตำบลนครชุมจะมีการแก้ไขปัญหาไปบ้างแล้วแต่เพื่อให้ทราบถึงความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชุมอย่างแท้จริงจึงจำเป็นต้องมีการสำรวจและจัดเก็บข้อมูล เพื่อต้องการประเมินคุณภาพในการให้บริการด้านการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม ว่าสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนผู้ชำระค่าจัดเก็บขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลได้หรือไม่ และสามารถทำให้ประชาชนมีความพึงพอใจในงานด้านการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชุมมากน้อยเพียงใด

ดังนั้นด้วยปัญหาดังกล่าวมานี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัด

กำแพงเพชร เพื่อต้องการทราบว่าประชาชนมีความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชุมมากน้อยเพียงใด และข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลให้กับผู้บริหารหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องนำไปประยุกต์ใช้เพื่อการวางแผนปรับปรุงและการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชรให้มีประสิทธิภาพดียิ่งๆ ขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

2.2 เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ของประชาชนที่มีอายุและระดับการศึกษาต่างกัน

2.3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

3. สมมติฐานของการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐาน ดังนี้

3.1 ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร แตกต่างกัน

3.2 ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกัน มีความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร แตกต่างกัน

4. ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาค้นคว้าไว้ ดังนี้

4.1 ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือน หรือตัวแทนหัวหน้าครัวเรือนที่อยู่ภายในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร มีจำนวน 4,015 ครัวเรือน

4.2 ขอบเขตด้านเนื้อ ได้แก่ การจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร จำแนกเป็น 3 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการจัดการขยะได้อย่างเพียงพอ 2) ด้านการจัดการขยะได้อย่างต่อเนื่อง 3) ด้านการจัดการขยะอย่างเสมอภาค

4.3 ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ พื้นที่ในเขตขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

5. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

5.1. ทำให้ทราบความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการจัดการขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

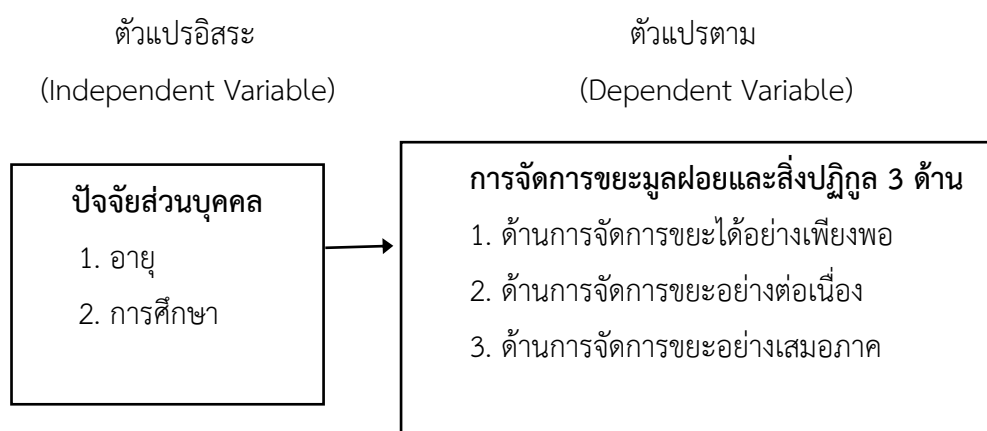
5.2. ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ของประชาชนที่มี อายุและระดับการศึกษา แตกต่างกัน

5.3. ทำให้ทราบข้อเสนอแนะของประชาชนเกี่ยวกับแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

5.4. นำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลให้กับผู้บริหารหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องนำไปประยุกต์ใช้เพื่อการวางแผนปรับปรุงและการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชรให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นไป

6. กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ไว้ดังต่อไปนี้

แผนภูมิกรอบแนวคิดในการวิจัย

7. อภิปรายผล

จากการสรุปผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

7.1 การวิเคราะห์ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

การอภิปรายผลจากตารางโดยรวมทั้ง 3 ด้าน ดังนี้

ผลการวิจัย การศึกษา ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการจัดการขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร โดยรวมทั้ง 3 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง

ทั้งนี้อภิปรายผลได้ว่า ประชาชนยังมีความพึงพอใจต่อการจัดการขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชุมยังไม่ดีเท่าที่ควร อาจเป็นเพราะการบริหารงานในเรื่องการจัดการขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลของคณะผู้บริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลนครชุมยังไม่สามารถบริหารงานตามนโยบายและแผนงานที่วางไว้ได้เป็นเพราะอาจเกิดจากการที่องค์การบริหารส่วนตำบลนครชุมได้รับเงินงบประมาณจากรัฐบาลน้อยแต่ก็มีค่าใช้จ่ายประจำเป็นจำนวนมากคงเหลือเงินงบประมาณในการพัฒนาท้องถิ่นน้อยอีกทั้งการจัดเก็บรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชุมไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้จึงทำให้คณะผู้บริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม ไม่สามารถทำตามนโยบายหรือแผนงานที่วางไว้ได้จึงมีผลทำให้ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการจัดการขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชุมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ **มนธิรา ขวลิตนิธิกุล** ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดเก็บขยะของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด” พบว่า ระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการขยะของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า **ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด** ได้แก่ ด้านการจัดการขยะอย่างเสมอภาค ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ 3.37 ค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อภิปรายผลได้ว่า ประชาชนยังมีความพึงพอใจต่อการจัดการขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม ยังไม่ดีเท่าที่ควร เป็นเพราะการจัดเก็บขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม ยังมีการจัดการขยะมูลฝอยยังไม่เสมอภาคกัน กล่าวคือ การจัดเก็บขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชุมภายในเมืองและนอกเมือง มีการจัดเก็บขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลไม่เหมือนกัน ถ้าเป็นในเขตเมืองจะมีการเก็บขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลเป็นประจำวันละครั้งแต่ถ้าเป็นนอกเมืองจะมีการจัดเก็บขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล 3 วันต่อครั้งจึงทำให้มีขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลเหลือตกค้างตามหมู่บ้านต่างๆ มากมายทำให้เกิดความสกปรกและกลิ่นเหม็น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ยงยุทธ เพิ่มพูน** ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารจัดการจัดเก็บขยะมูลฝอย : กรณีศึกษาเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่” พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้ที่มีต่อการจัดการขยะด้านการจัดการขยะอย่างเสมอภาค อยู่ในระดับปานกลาง **ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด** ได้แก่ ด้านการจัดการขยะได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ 3.31 ผลปรากฏเป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า ประชาชนยังมีความพึงพอใจต่อการจัดการขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชุมด้านการจัดการขยะได้อย่างต่อเนื่องยังไม่ดีเท่าที่ควรเป็นเพราะคณะผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม มีนโยบายและแผนงานที่เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลยังไม่ต่อเนื่องอีกทั้งเจ้าหน้าที่และรถยนต์ขนถ่ายขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลมีน้อยทำให้การบริการจัดเก็บขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลไม่ทั่วถึงและต่อเนื่องกันจึงทำให้ประชาชนมีความรู้สึกต่อการจัดการขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พนารัตน์ พ่วงบุญปลูก** ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารจัดการจัดเก็บขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลแสนสุข จังหวัดชลบุรี” พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นและพึงพอใจต่อการจัดเก็บขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลแสนสุข จังหวัดชลบุรี ด้านการจัดการขยะได้อย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับปานกลาง

7.2 การศึกษาวิเคราะห์ความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ที่มีอายุและการศึกษา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) จากสมมติฐานของการวิจัยที่ว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกันมีความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า วัยหรืออายุของประชาชนไม่มีผลต่อการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร เพราะประชาชนไม่ว่าจะอายุ หรือวัยเท่าใด ต่างก็มีความรู้สึกและความต้องการในการจัดการกับขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลไม่แตกต่างกัน ดังนั้นประชาชนที่มีอายุแตกต่างกัน จึงไม่มีผลต่อความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ประชา คงศรีเจริญ** ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนในเขตเทศบาลตำบลแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย” พบว่า ความพึงพอใจต่อการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน ทั้งโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง เปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชน พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกันมีความต้องการในการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลไม่แตกต่างกัน

2) จากสมมติฐานของการวิจัยที่ว่า ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกันมีความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกันมีความพึงพอใจต่อการจัดการขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร แตกต่างกันซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกันมีความพึงพอใจต่อการจัดการขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร แตกต่างกัน เมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย พบว่า ความแตกต่างกัน 2 คู่ ได้แก่ ประชาชนที่มีการศึกษาชั้นประถมศึกษามีความพึงพอใจแตกต่างกับประชาชนที่มีการศึกษาชั้นมัธยมศึกษา/เทียบเท่า, ประชาชนที่มีการศึกษาชั้นประถมศึกษามีความพึงพอใจแตกต่างกับประชาชนที่มีการศึกษาชั้นอนุปริญญา/ปวส, ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนในเขตขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม ที่มีความรู้หรือมีการศึกษาจะมีความพึงพอใจต่อการจัดการขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร แตกต่างกันด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **อินทรา ไทยศรี** ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการขยะในครัวเรือนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบางเลน จังหวัดนครปฐม” พบว่า ความพึงพอใจต่อการจัดการขยะในครัวเรือนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบางเลน จังหวัดนครปฐม ทั้งโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง จากการเปรียบเทียบการจัดการขยะในครัวเรือนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบางเลน จังหวัดนครปฐม พบว่า ประชาชนที่มีการศึกษาที่แตกต่างมีความพึงพอใจต่อการจัดการขยะในครัวเรือนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

7.3 การศึกษาวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ 1)

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านที่ 1 ได้แก่ ด้านการจัดการขยะได้อย่างเพียงพอ พบว่า ข้อที่มีค่าความถี่สูงสุด องค์การบริหารส่วนตำบลนครชุมควรเพิ่มภาชนะรองรับขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลให้มากขึ้น 2) จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านที่ 2 ได้แก่ ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่องพบว่า ข้อที่มีค่าความถี่สูงสุด องค์การบริหารส่วนตำบลนครชุมควรเก็บขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลอย่างต่อเนื่องไม่เหลือตกค้าง 3) จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านที่ 3 ได้แก่ ด้านการจัดการขยะอย่างเสมอภาค พบว่า ข้อที่มีค่าความถี่สูงสุด องค์การบริหารส่วนตำบลนครชุมควรให้บริการจัดเก็บขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลให้ทั่วถึงทุก ๆ หมู่บ้าน

บรรณานุกรม

ข้อมูลทฤษฎี

1) หนังสือทั่วไป

- เกรียงศักดิ์ อุทมนสินโรจน์. (2537). การจัดการเทคโนโลยีสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร : มิตรนราการการพิมพ์.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2548). สถิติสำหรับงานวิจัย. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาสถิติคณะพาณิชยศาสตร์และบัญชีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชลัช จงสืบพันธ์. (2546). การบริหารท้องถิ่น. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ติน ปรัชญพฤทธิ์. (2538). ทฤษฎีองค์การ. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- นิภา เมธาวีชัย. (2543). วิทยาการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏธนบุรี.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- ธีระศักดิ์ อุ่นอารมณเลิศ. (2549). เครื่องมือวิจัยทางการศึกษา : การสร้างและการพัฒนา. นครปฐม : คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นรินทร์ แจ่มจำรัส. (2549). การพัฒนาองค์การ. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์พัฒนาทุนมนุษย์.
- พัฒน์ สุจ่าง. (2524). การพัฒนาชนบทแบบผสมผสานสำหรับประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ. (2550). พฤติกรรมองค์การ. กรุงเทพมหานคร : บริษัทวิสิทธิพัฒนาจำกัด.
- สมยศ นาวิการ. (2521). การพัฒนาองค์การและการจูงใจ. กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครการพิมพ์.
- เสนาะ ตีเยาว์. (2544). หลักการบริหาร. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุโขทัยธรรมมาธิราช. (2553). องค์การและการจัดการ. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2548.เกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

2) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/และรายงานการวิจัย

- ชาคร คัยนันท์. (2547). การจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม. ค้นคว้าแบบอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- ประพันธ์ ชูชีพพัฒน์. (2550). ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการจัดเก็บขยะขององค์การบริหารส่วนตำบล:ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลนาอาน อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย. สารนิพนธ์ศาสตราจารย์มหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ปฤษฎา พงษ์วิชัย. (2547). ความคิดเห็นของคนในชุมชนในการจำแนกประเภทขยะมูลฝอยที่ใช้ในชีวิตประจำวันก่อนทิ้งเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- ประชา คงศรีเจริญ. (2548). การจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนในเขตเทศบาลตำบลแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.
- พนารัตน์ พ่วงบุญปลูก. (2541). ความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริการจัดเก็บขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลแสนสุข จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พรทิพย์ รัตนพิสิษฐ์กุล. (2550). การศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลยายชา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. ค้นคว้าแบบอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- มนธิรา ขวลิตนิธิกุล. (2549). ความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดเก็บขยะของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ยงยุทธ เพิ่มสุข. (2541). ความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริการจัดเก็บขยะมูลฝอย:กรณีศึกษาเทศบาลเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- รัตนศักดิ์ ยี่สารพัฒน์. (2551). การศึกษาความพึงพอใจของครัวเรือนต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลนาคู อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสารคาม.
- ธนาพร พนาคุปต์. (2538). พฤติกรรมการจัดการขยะในครัวเรือนของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองจังหวัดปัตตานี. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุเวช ชนะสุข. (2547). การศึกษาการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น:ศึกษากรณีเฉพาะการจัดเก็บมูลฝอย เทศบาลตำบลพิบูลมังสาหาร อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี. ค้นคว้าแบบอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุวิมล ภัคดีพิบูลย์. (2535). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของแม่บ้านในเขตกรุงเทพมหานครที่มีผลต่อการกำจัดขยะมูลฝอย กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

อินทิรา ไทยศรี. (2553). **การจัดการขยะในครัวเรือนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบางเลน จังหวัดนครปฐม**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

3) เอกสารอื่นๆ ที่ยังไม่ได้ตีพิมพ์

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2545). **เอกสารเผยแพร่**. กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, (อัดสำเนา).

สำนักงานอำเภอเมืองกำแพงเพชร. (2553). **ข้อมูลสถิติงานทะเบียนราษฎรอำเภอเมืองกำแพงเพชร ณ เดือนกันยายน**. กำแพงเพชร : สำนักงานอำเภอเมืองกำแพงเพชร, (อัดสำเนา).

สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม. (2553). **ข้อมูลพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม**, (อัดสำเนา).

สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม. (2552). **รายงานกิจการประจำปี 2550**. กำแพงเพชร : องค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม, (อัดสำเนา).

สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม. (2553). **รายงานโครงการประเมินผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนเรื่องการลดปริมาณขยะในเขตอ.บ.ต.นครชุม**. กำแพงเพชร : องค์การบริหารส่วนตำบลนครชุม, (อัดสำเนา).

ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาสในตำบลอ้อมใหญ่
อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

PEOPLE'S OPINION ON ABBOTS' THE RULING ROLE IN OMYAI SUBDISTRICT,
SAMPHAN DISTRICT, NAKHONPATHOM PROVINCE

พระศุภชัย สุทธิรัตนโน

Phra Supachai Suthiratano

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Graduate School Mahamakut Buddhsit University

E-mail: phrasupachaisuthi@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 11 สิงหาคม 2563

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 29 สิงหาคม 2563

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 29 สิงหาคม 2563

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ 1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนในตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ที่มีต่อบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาส 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาสในตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนต่างกัน 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาความคิดเห็นของประชาชนในตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ที่มีต่อบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาสนครปฐม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างคือประชาชนที่อยู่อาศัยในตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จำนวน 393 ซึ่งได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) และใช้วิธีการสุ่มแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้คือ สถิติบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอนุมาน ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test) การทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) หากพบความแตกต่างจะทดสอบเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเซฟเฟ่ แล้วนำมาวิเคราะห์และประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์

ผลการวิจัย พบว่า 1. ประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาสในตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง มีค่าเฉลี่ย 4.29 เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า มีรายละเอียดคือ ด้านการบำรุงรักษาวัดจัดกิจกรรมและศาสนสมบัติ อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง มีค่าเฉลี่ย 4.22 ด้านการปกครองบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่อาศัยอยู่ในวัด อยู่ในระดับเห็นด้วย

อย่างยิ่ง มีค่าเฉลี่ย 4.31 ด้านการเป็นธุระในการศึกษาธรรมและวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง มีค่าเฉลี่ย 4.35 ด้านการให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง มีค่าเฉลี่ย 4.30 2. ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ต่างกัน มีความคิดเห็นที่มีต่อบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาสในตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยรวมทั้ง 4 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นที่มีต่อบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาสในตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยรวมทั้ง 4 ด้าน ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านเพศกับ ด้านการบำรุงรักษาวัดจัดกิจกรรม และศาสนสมบัติ และด้านการให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล ไม่แตกต่างกัน 3. ประชาชนได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาที่สำคัญคือ 1) **ด้านการบำรุงรักษาวัดจัดกิจกรรมและศาสนสมบัติ** วัดยังขาดการประชุมวางแผนที่ดีในการระดมความคิดเห็นเพื่อดำเนินงานบริหารกิจการของวัด จึงควรหาโอกาสในการประชุมวางแผนระดมความคิดเห็นในงานบริหารกิจการของวัดให้มากขึ้น 2) **ด้านการปกครองบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่อาศัยอยู่ในวัด** พระภิกษุสามเณรและผู้ที่อยู่อาศัยอยู่ในวัดยังไม่ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ คำสั่งที่ประกาศใช้ในวัด จึงควรประชาสัมพันธ์ กฎ ระเบียบ คำสั่งข้อปฏิบัติให้มีความชัดเจน และติดป้ายประกาศเป็นลายลักษณ์อักษร 3) **ด้านการเป็นธุระในการศึกษาธรรมและวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์** การจัดให้มีการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมบรรพชิตและคฤหัสถ์ได้ศึกษาเล่าเรียน ทั้งแผนกบาลีและแผนกธรรม (รวมถึงธรรมศึกษาด้วย) หรือเฉพาะแผนกใดแผนกหนึ่ง ซึ่งยึดแบบแผนตามจารีตประเพณีโดยปฏิบัติสืบมาโดยตรง ได้แก่การจัดสำนักศาสนศึกษาแผนกบาลีและแผนกธรรม หรือการให้พระภิกษุสามเณรไปเรียนที่วัดใกล้เคียงซึ่งมีสำนักศาสนศึกษาดังกล่าวและการอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัย จึงควรจัดให้มีการอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตตามวิธีที่กำหนดในคำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่องให้ภิกษุสามเณรเรียนพระธรรมวินัย พ.ศ. 2528 และการจัดให้มีการอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ในรูปแบบอื่น ๆ รวมถึงการฝึกอบรมระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระธรรมวินัย และปฏิบัติศาสนกิจของพระสงฆ์ เช่น การทำกิจวัตรประจำวัน การฝึกซ้อมสวดมนต์ ฝึกซ้อมสังฆกรรมและวิธีการทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนฝึกอบรมการปฏิบัติศาสนกิจของคฤหัสถ์ เช่น การทำวัตรสวดมนต์ประจำวันพระ การสมาทานอุโบสถศีล และปฏิบัติศาสนพิธีอื่น ๆ และ 4) **ด้านการให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล** ประชาชนยังนำอบายมุขเช่น สุรา และการพนันเข้ามาในงานบำเพ็ญกุศลยังมีให้เห็นในบางงาน จึงควรหาวิธีการและประสานงานกับผู้นำท้องถิ่นเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อป้องกันและแก้ปัญหาอย่างจริงจัง

คำสำคัญ: เจ้าอาวาส, คิดเห็น, บรรพชิตและคฤหัสถ์

ABSTRACT

The objectives of this thesis (independent study) were as follows: 1) to study People's Opinion On Administrative Role Of Abbots In Omyai Sub-District, Samphran District, Nakhonpathom Province 2) To compare People's Opinion On Administrative Role Of Abbots In Omyai Sub-District, Samphran District, Nakhonpathom Province, classified to different

genders, age, levels of education, occupation and income per a month 3) to study the suggestions and solution concerning People's Opinion On Administrative Role Of Abbots In Omyai Sub-District, Samphran District, Nakhonpathom Province. Research instruments were questionnaires. The sample was 393 of the people living in Omyai Sub-District, Samphran District, Nakhonpathom Province, sized by Taro Yamane's formula and then used Accidental Sampling on collected data. The used statistics were descriptive statistics, frequency, percentage, mean, standard deviation and inferential statistics including T-test and One-Way ANOVA test. If differentiation was found, it was tested in a pair by mean of Scheffe and analyzed by computing.

The results of research were found as follows :- 1) The people had Opinion on Administrative Role of Abbots in Omyai Sub-District, Samphran District, Nakhonpathom Province, in the whole view of 4 aspects of the highest level of average 4.29. Having been considered each aspect starting from the highest level to the lowest level: (1) the aspect of working for study Dharma and discipline of monks and householders was at the highest level of average 4.35 (2) the aspect of government of the monks and householders staying in the temples was at the highest level of average 4.31 (3) the aspect of the providing facility for doing merit was at the highest level of average 4.30 (4) the aspect of the maintaining the temple and monastery property was at the highest level of average 4.22 respectively. 2) The results of the hypothesis test were found that the people with different genders, age, levels of education and occupation had difference of Opinion on Administrative Role of Abbots in Omyai Sub-District, Samphran District, Nakhonpathom Province, in the whole view of 4 aspects in the statistic significant average 0.05. But the people with different income per a month had no difference Opinion on Administrative Role of Abbots in Omyai Sub-District, Samphran District, Nakhonpathom Province, in the whole view of 4 aspects. 3) The people had suggested some problems and solution : 1) the aspect of the maintaining the temple and monastery property; environment of the temples were not beautiful and sylvan. Therefore, it should be a planning meeting for the management to the views of the temples (2) the aspect of government of the monks and householder staying in the temples; Regulations promulgated in the temples had the lack of appropriate, they were difficult to follow. It should have meetings at least once a month to understand the rules. Regulations, orders must be clear and can be followed (3) the aspect of working for study Dharma and discipline of monks and householder; there was not study of Dharma and discipline in some temples, the monks and householders studied both Pali and Dharma

sections . Therefore, should promote teaching and learning Dharma for the monks and householders in the temples (4) the aspect of the providing facility for doing merit; sometimes people drank liquor in merit party and they also played gamble in the temples. Therefore, should be established an agency or office and provide any deterrence and solve the problem seriously.

Keywords: Abbots, Opinion, monks and householder

1. บทนำ

เจ้าอาวาสเป็นผู้มีความสำคัญต่อความเสื่อมความเจริญของคณะสงฆ์และพระพุทธศาสนา แม้ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ก็มีฐานะอย่างเดียวกับเจ้าอาวาส เพราะความสำคัญดังกล่าว จึงบัญญัติหน้าที่และอำนาจเจ้าอาวาสไว้โดยชัดเจนในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์มาตรา 37 ได้กำหนดให้เจ้าอาวาสมีหน้าที่ บำรุงรักษาวัด รวมถึงศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี เรียกร้อยสวयงาม ปกครองดูแลให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่อยู่ หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคมเป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีความต้องการศึกษาในพระพุทธศาสนา ให้ความสะดวกแก่พุทธศาสนิกชนตามสมควรในการบำเพ็ญกุศลตามประเพณีและเทศกาลต่าง ๆ เป็นต้น ส่วนในมาตรา 38 ได้กำหนดให้เจ้าอาวาสมีอำนาจ ในการห้ามบรรพชิตและคฤหัสถ์ ซึ่งมีได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัด หรือสั่งให้บรรพชิตหรือคฤหัสถ์ ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปเสียจากวัด หรือใช้อำนาจสั่งให้บรรพชิตหรือคฤหัสถ์ ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยในวัด ทำงานภายในวัด หรือให้ทำทัณฑ์บนหรือให้ขอขมาโทษ ในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัดนั้น ประพฤติผิดคำสั่งเจ้าอาวาสซึ่งได้สั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม

วัดที่ตั้งอยู่ในเขตตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม มีจำนวนมากถึง 4 วัดและวัดเป็นสถานที่ที่อยู่ใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุด และที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้น วัดยังเป็นสถาบันหลักในการปกครอง และการดำเนินกิจการคณะสงฆ์ตามหลักพระธรรมและวินัย บนพื้นฐานของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎมหาเถรสมาคมโดยมีเจ้าอาวาสมีบทบาทในการปกครองดูแลวัดและผู้ที่อาศัยประโยชน์จากวัด และทำการปกครองพระลูกวัดให้อยู่ในกฎระเบียบของวัดที่อาศัย ซึ่งในเขตตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน ชุมชนขนาดใหญ่ตั้งอยู่รอบ ๆ โดยประชาชนได้เข้ามาใช้ประโยชน์ไม่ว่าจะเป็นการนำบุตรหลานเข้ามาอุปสมบทเพื่อศึกษาหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา และอยู่จำพรรษาในวัดนั้น ๆ นอกจากนั้นแล้วประชาชนยังได้เข้ามาขอใช้สถานที่ในการจัดงานต่าง ๆ เช่นงานบวช งานศพ และงานมหรสพ งานประจำปีของวัด เป็นต้น เมื่อมีการจัดงานขึ้นย่อมมีการนำสุราเข้ามาดื่มภายในวัด และมีการเล่นการพนันในวัด บางครั้งก็มีการแอบเข้ามามั่วสุมเพื่อเสพยาของกลุ่มผู้ใช้ยาเสพติด เมื่อมีประชาชนมาใช้สถานที่วัดปีนจำนวนมาก จึงทำให้เกิดปัญหาในด้านต่าง ๆ ขึ้นภายในวัด จึงทำให้วัดเกิดผลกระทบต่อการบริหารจัดการในด้านการปกครอง

จากปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเรื่องความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาสในตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยมุ่งที่จะ

ศึกษาเรื่องบทบาทด้านการปกครอง เพื่อนำผลวิจัยที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงแนวทางการเพิ่มศักยภาพในการปกครองตามบทบาทและหน้าที่ของเจ้าอาวาสเพื่อให้พระภิกษุที่อยู่ภายในวัดปฏิบัติตามระเบียบพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด เพื่อที่จะได้ให้เจ้าอาวาสใช้บทบาทและหน้าที่ในการปกครองอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้นเป็นการสร้างความคล่องตัวในการดูแลและรักษาศาสนสถานและศาสนวัตถุให้มีความสมบูรณ์ ซึ่งจะเป็นการช่วยอนุรักษ์พระพุทธศาสนาให้คงอยู่สืบไปโดยไม่เกิดความเสื่อมเสีย เพราะศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชนในสังคม และผลการศึกษาเรื่องนี้พระสงฆ์ฆราวาสในพื้นที่ยื่น ๆ สามารถที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงและพัฒนาได้ต่อไปในอนาคต

ดังนั้น ด้วยสภาพการณ์ที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาวิจัย เรื่องความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาสในตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เพื่อที่จะได้นำการวิจัยนี้เสนอแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง อันจะนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขการจัดการปกครองของเจ้าอาวาส ให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนในตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ที่มีต่อบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาส

2.2 เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนในตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ที่มีต่อบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาส จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน

2.3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหามหาบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาส

3. ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. **ขอบเขตด้านประชากร** ได้แก่ ประชาชนที่อยู่ในตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จำนวน 21,588 คน

2. **ขอบเขตด้านเนื้อหา** ได้แก่ ความคิดเห็นของประชาชนในตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ที่มีต่อบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาส ใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบำรุงรักษาวัดจัดกิจกรรมและศาสนสมบัติ 2) ด้านการปกครองบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่อาศัยอยู่ในวัด 3) ด้านการเป็นธุระในการศึกษาธรรมและวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ และ 4) ด้านการให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

3. **ขอบเขตด้านพื้นที่** ได้แก่ประชาชน ในตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างได้จำนวน 393 คน โดยวิธีการใช้สูตรการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) และใช้วิธีการสุ่มแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม 1 ชุด โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ ลักษณะของคำถามเป็นแบบสำรวจรายการ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาสในตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จำนวน 20 ข้อ โดยจำแนกออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

- 1) ด้านการบำรุงรักษาวัดจัดกิจกรรมและศาสนสมบัติ จำนวน 5 ข้อ
- 2) ด้านการปกครองบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่อาศัยอยู่ในวัด จำนวน 5 ข้อ
- 3) ด้านการเป็นธุระในการศึกษาธรรมและวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ จำนวน 5 ข้อ
- 4) ด้านการให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล จำนวน 5 ข้อ

5 มีค่าเท่ากับ เห็นด้วยอย่างยิ่ง

4 มีค่าเท่ากับ เห็นด้วย

3 มีค่าเท่ากับ ไม่แน่ใจ

2 มีค่าเท่ากับ ไม่เห็นด้วย

1 มีค่าเท่ากับ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาสในตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

6. ผลการวิจัย

1) การศึกษาวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาสในตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม พบว่า ประชาชนมีความเห็นต่อบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาส โดยรวมทั้ง 4 ด้าน ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาสในตำบลอ้อมใหญ่ มากที่สุดคือ ด้านการเป็นธุระในการศึกษาธรรมและวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ มีค่าแปลผลอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง รองลงมาคือ ด้านการปกครองบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่อาศัยอยู่ในวัด มีค่าแปลผลอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง และน้อยที่สุดคือ ด้านการบำรุงรักษาวัดจัดกิจกรรมและศาสนสมบัติ มีค่าแปลผลอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง

2) ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานของการวิจัยไว้ว่า ประชาชน ในตำบล อ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในตำบลอ้อมใหญ่ต่างกัน มีความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทด้านการปกครอง ของเจ้าอาวาสในตำบลอ้อมใหญ่ ด้านการบำรุงรักษาวัดจัดกิจกรรมและศาสนสมบัติ ด้านการปกครองบรรพชิต และคฤหัสถ์ที่อาศัยอยู่ในวัด ด้านการเป็นธุระในการศึกษาธรรมและวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ ด้านการให้ ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล และโดยรวมทั้ง 4 ด้าน แตกต่างกัน ซึ่งผลการวิเคราะห์ พบว่า ประชาชนในตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ที่มีเพศ รายได้ต่อเดือน และระยะเวลาที่ อาศัยอยู่ในตำบลอ้อมใหญ่ต่างกัน มีความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาส ในตำบลอ้อมใหญ่โดยรวมทั้ง 4 ด้าน ไม่แตกต่างกัน แต่ประชาชนในตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัด นครปฐม ที่มีอายุ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทด้านการ ปกครองของเจ้าอาวาสในตำบลอ้อมใหญ่ด้านการบำรุงรักษาวัดจัดกิจกรรมและศาสนสมบัติ ด้านการปกครอง บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่อาศัยอยู่ในวัด ด้านการเป็นธุระในการศึกษาธรรมและวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ ด้าน การให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3) ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการความคิดเห็นของ ประชาชนที่มีต่อบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาสในตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม มีดังนี้

1) ด้านการบำรุงรักษาวัดจัดกิจกรรมและศาสนสมบัติ พบว่า ประชาชนได้เสนอปัญหาและแนว ทางแก้ไขปัญหากับบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาสในตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัด นครปฐม เห็นด้วยอย่างยิ่ง คือ ควรหาโอกาสในการประชุมวางแผนระดมความคิดเห็นในงานบริหารกิจการ ของวัดให้มากขึ้น และควรหาวิธีติดต่อประสานงานในเรื่องที่จำเป็นกับหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อความรวดเร็วและ ทันทีทันที่

2) ด้านการปกครองบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่อาศัยอยู่ในวัด พบว่า ประชาชน ได้เสนอปัญหาและแนว ทางแก้ไขปัญหากับบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาสในตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัด นครปฐม เห็นด้วยอย่างยิ่ง คือ ควรประชาสัมพันธ์ กฎ ระเบียบ คำสั่งข้อปฏิบัติให้มีความชัดเจน และติดป้าย ประกาศเป็นลายลักษณ์อักษร และควรให้การยกย่องชมเชยมอบรางวัลอย่างเป็นรูปแบบที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม เพื่อสร้างขวัญกำลังใจให้แก่บรรพชิตและคฤหัสถ์

3) ด้านการเป็นธุระในการศึกษาธรรมและวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ พบว่า ประชาชน ได้เสนอ ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหากับบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาสในตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสาม พราน จังหวัดนครปฐม เห็นด้วยอย่างยิ่ง คือ การจัดให้มีการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม บรรพชิตและ คฤหัสถ์ได้ศึกษาเล่าเรียน ทั้งแผนกบาลีและแผนกธรรม (รวมถึงธรรมศึกษาด้วย)หรือเฉพาะแผนกใดแผนกหนึ่ง ซึ่งยึดแบบแผนตามจารีตประเพณีโดยปฏิบัติสืบมาโดยตรงได้แก่การจัดสำนักศาสนศึกษาแผนกบาลีและแผนก ธรรม หรือการให้พระภิกษุสามเณรไปเรียนที่วัดใกล้เคียงซึ่งมีสำนักศาสนศึกษาดังกล่าวการจัดให้มีการอบรมสั่ง สอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตตามวิธีที่กำหนดในคำสั่งมหาเถรสมาคมเรื่องให้ภิกษุสามเณรเรียนพระธรรม

วินัย พ.ศ. 2528 และการจัดให้มีการอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ในรูปแบบอื่น ๆ รวมถึงการฝึกอบรมระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระธรรมวินัย

4) ด้านการให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล พบว่า ประชาชน ได้เสนอปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาลักษณะเกี่ยวกับบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาสในตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เห็นด้วยอย่างยิ่ง คือ ควรหาวิธีการและประสานงานกับผู้นำท้องถิ่นเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อป้องกันและแก้ปัญหาอย่างจริงจัง และควรแต่งตั้งผู้ดูแลรับผิดชอบตั้งผู้รับผิดชอบดูแลทำความสะอาดศาลาให้เรียบร้อยเหมาะสมมากขึ้น

7. อภิปรายผล

จากการสรุปผลการวิจัย สามารถนำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทด้านการปกครองของเจ้าอาวาสในตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยรวมมีค่าแปลผลอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ทั้งนี้เนื่องจาก เจ้าอาวาสในตำบลอ้อมใหญ่มีหลักในการปฏิบัติงานที่ดี มีวิธีคิดที่สร้างสรรค์และสามารถดำเนินกิจการต่างๆ ภายในวัดได้เป็นอย่างดีและมีประสิทธิภาพ ซึ่งทำให้กิจการต่าง ๆ ภายในวัดประสบความสำเร็จเป็นที่น่าพอใจ ซึ่งสร้างความเลื่อมใสและศรัทธาให้แก่พุทธศาสนิกชนได้เป็นอย่างดี อันเป็นหลักประกันถึงความยั่งยืนของพระพุทธศาสนาสืบไปซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยคิดของ **พระครูสังฆรักษ์พศิวิร์ ธีรปญโญ** ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษาเฉพาะกรณีพระสังฆาธิการจังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัย พบว่า บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยและสอดคล้องกับแนวคิดของ **ไพรัช เจียมบรรจง** ได้กล่าวถึงความหมายของคำว่า “บทบาท” หมายถึง การปฏิบัติตามตำแหน่ง ในแง่จิตวิทยาบทบาท คือการแสดงออกหรือการปฏิสัมพันธ์ของบุคคล และในแง่จิตวิทยาสังคม บทบาท คือการแสดงออกหรือการปฏิสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับตำแหน่งนั้น ๆ ของบุคคลในสังคม

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการเป็นธุระในการศึกษาธรรมและวินัยแก่ บรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ทั้งนี้เนื่องจากเจ้าอาวาสมีความเอาใจใส่ต่อพระภิกษุ สามเณร และศิษย์วัด ส่งเสริมให้พระภิกษุ สามเณร และศิษย์วัดได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนทั้งในแผนกธรรมและบาลี ตลอดจนสนับสนุนการศึกษาในแผนกสามัญ เพื่อให้พระภิกษุ สามเณร และศิษย์วัดได้มีโอกาสเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ซึ่งจะช่วยให้พระภิกษุ สามเณร และศิษย์วัด สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพและเพียบพร้อมไปด้วยความรู้ความสามารถและสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธมฺมสุทฺโธ (พรสุทธิชัยพงศ์)** ศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษาพบว่าประสิทธิภาพในการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี พบว่าพระภิกษุและสามเณร มีทัศนคติต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พระภิกษุและสามเณรมีทัศนคติต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการศึกษา อบรมและสั่งสอนเท่ากับ 3.95 ด้านการบำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติ

เท่ากับ 3.78 และสอดคล้องกับแนวคิดของ **พันโทประสาน ทองภักดี** กล่าวว่า การจัดตั้งสถาบันค้นคว้าวิธีการเผยแผ่อย่างจริงจัง ความจำเป็นที่ต้องมีการศึกษาถึงรูปแบบและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบันนี้ เพราะจะสังเกตได้ว่าในปัจจุบันนี้ที่การเผยแผ่ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เพราะรูปแบบและวิธีการเผยแผ่นั้นยังใช้รูปแบบเดิมเสียเป็นส่วนใหญ่ ไม่มีการประยุกต์ให้เหมาะสมกับสภาพของบุคคลและสังคม รวมทั้งการที่ไม่สามารถนำเทคโนโลยีประยุกต์ใช้ได้

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการบำรุงรักษาวัดจัดกิจกรรมและศาสนสมบัติ มีค่าแปลผลอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ทั้งนี้เนื่องจากการซ่อมแซม ปรับปรุงหรือตกแต่งต่อเติม วิหารโบสถ์ อาคารสถานที่ หรือการวางแบบแปลนและแผนผังภายในวัดเพื่อปรับทัศนียภาพภายในวัดให้สวยงาม และพัฒนาไปได้ด้วยดี นั้นจะมีการจัดการด้านรายรับและรายจ่ายภายในวัด และการเป็นตัวแทนของวัดในเรื่องต่างๆ เป็นหน้าที่เจ้าอาวาสที่จะต้องดูแลรักษาและปฏิบัติเพื่อให้งานด้านการบำรุงรักษาวัด จัดกิจกรรมและศาสนสมบัติของวัดดำเนินการไปได้ด้วยดีจึงต้องมีการดำเนินการที่รอบคอบ จึงมีความล่าช้าบ้าง ส่งผลให้ความคิดเห็นด้านนี้ต่ำกว่าด้านอื่น ๆ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ **พระพรตนิย จิตตสัโร (เมธีรานันท์)** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทด้านการปกครองของพระสังฆาธิการ : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร” ผลการวิจัยพบว่า ได้แก่ ด้านการบำรุงรักษาวัด จัดกิจกรรมและศาสนสมบัติอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.36 และสอดคล้องกับแนวคิดของ **ชาติชาย โทณสินธิติ** ให้ความหมายว่า “ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกของแต่ละบุคคลในอันที่จะพิจารณาถึงข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่งหรือเป็นการประเมิน (Evaluation) สิ่งใดสิ่งหนึ่งจากสถานการณ์สิ่งแวดล้อม (Circumstances) ต่าง ๆ หรือเป็นการแสดงออกถึงการลงความคิดเห็นของบุคคลหนึ่งในข้อเท็จจริง

บรรณานุกรม

1) พระไตรปิฎกภาษาไทย

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่มที่ 5,**

20. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2) หนังสือทั่วไป

พระราชวิสุทธิภักทธาดา. (2547). **พระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายเถรสมาคม.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ชุตินา ชัยมุสิก. (2550). **ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาสังคมไทยที่มีผลกระทบต่อการศึกษาอาชญากรรม.**

หลักสูตรผู้กำกับการ รุ่นที่ 57. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.

วิเชียร ปรีชาธรรมวงศ์. (2550). **การแก้ไขปัญหาเยาวชนชนกระทำความผิดด้วยการประชุมกลุ่มครอบครัว.**

กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุพัตรา สุภาพ. (2515). **ปัญหาสังคม.** กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.

ยุทธพงษ์ กัยวรรณ. (2543). **พื้นฐานการวิจัย.** กรุงเทพมหานคร : สุริยาสาน.

3) บทความจากเว็บไซต์

กระทรวงมหาดไทย. (2542). ประกาศเรื่องจัดตั้งสุขาภิบาลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม
ราชกิจจานุเบกษา 98 (ฉบับที่ 90 ง) : 1728-1730. 9 มิถุนายน 2542.

<<http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2524/D/090/1728.PDF>> (10 November
2011)

4) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานวิจัย

เรืองศักดิ์ บุญโนนแต่. (2538). ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อการส่งเสริมการปลูกมะเขือเทศลูกผสม
เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์แบบตลาดข้อตกลงจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาศาสตรมหาบัณฑิต,
บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ศึกษาวิเคราะห์เรื่องโลกในพุทธปรัชญาเถรวาท

AN ANALYTICAL STUDY OF WORLD IN THERAVADA BUDDHIST PHILOSOPHY

พระปิจิต เขมสกุโก (ศากยะ)

Phra Bijeet Khemaskko (Shaya)

นักวิชาการอิสระ ด้านพุทธศาสนาและปรัชญา

Independent Scholar in Buddhism and Philosophy

E-mail: phrabijeetkhema@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 18 กรกฎาคม 2563

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 9 สิงหาคม 2563

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 9 สิงหาคม 2563

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องโลกในปรัชญาตะวันออก 2) เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องโลกในพุทธปรัชญาเถรวาท และ 3) เพื่อวิเคราะห์แนวคิดเรื่องโลกในพุทธปรัชญาเถรวาท เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยทางเอกสาร โดยการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ และทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า 1) ปรัชญาตะวันออก โดยเฉพาะปรัชญาอินเดียมีแนวคิดเรื่องโลกซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้ (1) คัมภีร์พระเวท ในแง่ที่เป็นเทพนิยายเชื่อว่าโลกและสรรพสิ่งเป็นผลิตผลจากเทพเจ้า และธรรมชาติทุกสิ่งถูกควบคุมโดยเทพเจ้า และในแง่ที่เป็นปรัชญาในแง่นี้เชื่อว่า สวรรค์ที่แท้จริงมีเพียงหนึ่งเท่านั้น คือ สัตว์นั่นเอง (2) ปรัชญาฮินดู มีทัศนะว่า โลกมีอยู่จริงเป็นสิ่งที่อยู่จริงโดยตัวเองประกอบด้วยปริมาณเหลือคณา ส่วน กาลและเทศะเป็นความเชิงปรวิสัยอย่างกว้าง ๆ ไม่ขึ้นกับใคร (3) ปรัชญาไวเซซิกะ เชื่อว่าโลกและสิ่งต่าง ๆ ในโลกประกอบขึ้นด้วยปริมาณของธาตุทั้ง 4 คือ ดิน น้ำ ไฟ ลม (4) ปรัชญาสาขายะ มีทัศนะว่าประภคติเป็นมูลเหตุของโลกและเป็นมูลเหตุให้เกิดสิ่งต่าง ๆ (5) ปรัชญาโยคะ มีทัศนะว่า สัมปโยคะหรือการรวมตัวของประภคติกับปุรุષะนั้นเป็นจุดเริ่มแรกแห่งการวิวัฒนาการของโลกและสิ่งต่าง ๆ (6) ปรัชญามีมางสาเชื่อว่าพระเจ้ามิใช่เป็นผู้สร้างและผู้ทำลายโลก แต่เชื่อว่าโลกมีแนวเป็นมา แล้วอย่างที่เป็นอยู่เดี๋ยวนี้ สิ่งต่าง ๆ ในโลกก่อรูปขึ้นมาจากสสาร (7) ปรัชญาเวทานตะ เชื่อว่าโลกเป็นเพียงปรากฏการณ์ของสิ่งสมบูรณ์ คือ พรหมัน ไม่เคยถูกสร้างขึ้นมาจริง และ (8) ปรัชญาอุปนิษัท ถือว่าพรหมันเป็นมูลการณของสรรพสิ่งจึงได้วิวัฒนาการมาเป็นโลกและสรรพสิ่งในโลก 2) โลกตามทัศนะของพุทธปรัชญาเถรวาท มิได้มีความหมายแต่เพียงโลกอันที่เป็นอยู่อาศัยของมนุษย์และสรรพสิ่งที่มีชีวิตในโลกนี้เท่านั้นยังหมายรวมไปถึงภพภูมิอื่นที่เราไม่สามารถสัมผัสได้ด้วยประสาทสัมผัสที่มนุษย์มีอยู่ได้ ซึ่งครอบคลุมถึงสิ่งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม สำหรับแนวคิดมูลเหตุการเกิดขึ้นของโลกนั้นมีการเกิดขึ้นมีการถูกทำลายมีการรวมตัวกัน และสลายตัววนเวียนกันไปตามกฎธรรมชาติดังที่ตัวมนุษย์มากกว่าสิ่งมีชีวิตชนิดอื่น 3) วิเคราะห์แนวคิดเรื่องโลกในพุทธปรัชญา

แบ่งออกเป็น 3 ประการ คือ 1) แนวคิดเรื่องโลกในเชิงภูมิศาสตร์ มี 3 ประเภท ได้แก่ มนุษย์โลก เป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์ เทวโลก เป็นที่อยู่อาศัยของเทวดาและพรหมโลก เป็นโลกที่อยู่อาศัยของพรหม 2) แนวคิดเรื่องโลกในเชิงจริยศาสตร์ มี 3 ประเภท ได้แก่ กามโลก เป็นโลกของหมู่สัตว์ผู้เกี่ยวข้องกับอยู่ในกาม รูปโลก เป็นโลกที่อยู่อาศัยของสัตว์ผู้เข้าถึงรูปฌาน และอรุโลก เป็นโลกที่อยู่อาศัยของสัตว์ผู้เข้าถึงอรุฌาน 3) แนวคิดเรื่องโลกตามทัศนะของพระพุทธโฆษาจารย์มี 3 ประเภท ได้แก่ โอกาสโลก เป็นโลกที่เป็นแผ่นดิน ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของสิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต สัตว์โลก เป็นโลกที่อยู่ของหมู่สัตว์ ซึ่งได้แก่สัตว์ในภูมิต่างๆ และรวมถึงสัตว์สิ่งที่มีชีวิตวิญญูณทั้งหมดและสังขารโลก หมายถึง โลก คือ สังขารของสิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตรวมไปถึงการปรุงแต่งทางอารมณ์ด้วย

คำสำคัญ : โลก, พุทธปรัชญาเถรวาท, แนวคิด

ABSTRACT

The objectives of this research article were: 1) to study the concept of world in eastern philosophy, 2) to study the concept of world in Theravada Buddhist philosophy, and 3) to analyze the concept of world in Theravada Buddhist philosophy. The data of this documentary research were collected from the Tipitaka and related documents.

The results of the study found that:- 1) The concept of world in eastern philosophy, especially in Indian philosophy, could be concluded that: (1) The Vedas as the fairy tale specified that the world and everything were created and controlled by gods, and as philosophy, the only truth was Satta, (2) According to Nyaya philosophy, the world consisting of uncountable number of atoms could really exist, but space and time were objectivity and independent, (3) Vaisheshika philosophy believed that the world and things were composed of the four elements; earth, water, air and fire, (4) In Samkhya, matter was the origin of the world and everything, (5) Yoga philosophy believed that Sampayoga, the compound of matter and ultimate reality, was the origin of evolution of the world and things, and (6) Mimamsa philosophy taught that the world has been existed for a long time and everything in the world was originated from matters, (7) According to Vedanta philosophy, the world is a phenomena of Brahman and has never been created, and (8) In Upanishad, Brahman was the original cause of things and that were gradually evolved. 2) According to Theravada Buddhist philosophy, the world is not limited only for human beings and other creatures within this world, but it also includes other states of existence and planes of consciousness. The world is in the cycle of happening, existing and declining naturally. The concept of world in Theravada Buddhist philosophy was focused on human beings rather than on other creatures. 3) The concept of world in Theravada Buddhist philosophy can be divided into 3 main groups; 1) Geographical world consisted of the world of man, the heavenly world, and

the Brahma world, 2) Ethical world was composed of the world of sense-desire, the world of form, and the formless world, and 3) The world in the concept of Buddhaghosa consisted of the world of location, the world of beings, and the world of formations.

Keywords : world, Theravada Buddhist Philosophy, concept

1. บทนำ

เมื่อกล่าวถึงคำว่า โลก ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในระบบสุริยจักรวาลอันเป็นส่วนหนึ่งในระบบของเอกภพ (Universe) ซึ่งเป็นความรู้ที่มนุษย์รู้จักจากการศึกษาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ อันประกอบด้วยอวกาศ เวลา พลังงาน และดวงดาวทั้งหลาย ทั้งในส่วนที่เห็นได้ด้วยตาเปล่า และต้องอาศัยเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ช่วยในการมองเห็น โดยมีดวงดาวกระจุกตัวเป็นกระจุกใหญ่ ๆ เรียกว่า กาแลคซี ซึ่งแต่ละกาแลคซีจะประกอบด้วยดาวประมาณหนึ่งแสนล้านดวง ทั้งจักรวาลมีกาแลคซีประมาณหนึ่งแสนล้านการแลคซี (ชัยวัฒน์ คุประตกุล, 2544, หน้า 166) ระบบสุริยะจะประกอบด้วยดวงอาทิตย์ และดาวเคราะห์จำนวน 9 ดวง รวมทั้งโลกด้วยและโลกเป็นดวงเคราะห์ดวงที่ 3 นับจากดวงอาทิตย์ออกมาเส้นผ่าศูนย์กลาง 12,756 กิโลเมตร ผิวโลกปกคลุมด้วยน้ำ อากาศที่ปกคลุมโลกจะเป็นไนโตรเจน ออกซิเจน ไอน้ำ และส่วนที่เหลือเป็นแก๊ส โลกจะมีดวงจันทร์เป็นบริวารหนึ่งดวง ซึ่งมีขนาดค่อนข้างใหญ่มีเส้นผ่าศูนย์กลาง 3,570 กิโลเมตรจะมีสภาพเป็นหินและทรายที่แห้ง ไม่มีอากาศ และไม่มีน้ำ โลกจะมีอายุเท่าระบบสุริยะจักรวาล คือ ประมาณ 5,000 ล้านปี ทางกายภาพและชีวภาพขึ้นตามลำดับจนเกิดสิ่งมีชีวิตขึ้นเมื่อประมาณ 3,500 ล้านปี จนถึงปัจจุบันนี้ (ประเวศ วะสี และคณะ, 2547, หน้า 84-92) ที่กล่าวมานี้เป็นลักษณะทางกายภาพของโลกตามที่นักดาราศาสตร์ทั้งหลายศึกษาค้นคว้าและเป็นที่ยอมรับในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม ธรรมชาติและสรรพสิ่งที่มีอยู่ในโลกนี้ ไม่มีสิ่งใดเกิดขึ้นมาโดยบังเอิญหรือปราศจากสาเหตุ แต่จะต้องมีสาเหตุ หรือปัจจัยอะไรบางอย่างกำกับอยู่เสมอ ในการสร้างแนวคิดเรื่องโลก หรือโลกทัศน์ขึ้นนั้น มนุษย์ย่อมพยายามอาศัยข้อมูลจากการสังเกตการณ์เป็นพื้นฐานมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ในยุคที่มนุษย์มีแต่อายตนะ ไม่มีอุปกรณ์ช่วยเพิ่มอำนาจการรับรู้ดังเช่นในปัจจุบันที่อาศัยวิทยาการทางวิทยาศาสตร์เข้าช่วย จึงให้มีขีดจำกัดในการรับรู้ แม้การใช้เหตุผลและจินตนาการช่วยอาจเพิ่มความเข้าใจได้บ้าง แต่ก็ยังมีขอบเขตจำกัดอยู่มาก โลกทัศน์ตามทัศนะของปรัชญาตะวันออก โดยเฉพาะปรัชญาอินเดียโบราณ จะมีวิวัฒนาการในยุคที่มนุษย์ยังไม่มีหลักฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสัจธรรมที่แท้จริงของโลกดังที่เรามีอยู่ในปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้จึงต้องอาศัยประสบการณ์โดยตรง ซึ่งล้วนแต่ยืนยันถึงพื้นผิวของโลกที่ปรากฏนั้นมีลักษณะแบบราบ ดังนั้น โลกธาตุของปรัชญาอินเดียโบราณจึงเป็นแผ่นราบ ซึ่งเป็นประสบการณ์โดยตรงทางอายตนะของมนุษย์ในยุคหนึ่งนั่นเอง (ศ.ระวี ภาวิไล, 2543, หน้า 31)

พุทธปรัชญาเถรวาท มีแนวคำสอนที่ประกอบด้วยเหตุผล ความรู้ด้านต่าง ๆ ในพุทธปรัชญานั้นไม่ได้ผูกขาดว่ามีเฉพาะพระพุทธเจ้าเท่านั้นที่ทรงรู้ได้ แต่ตรงกันข้ามถ้ามีผู้ใดที่พูดตรงกับความจริงและเป็นความจริงที่พระพุทธเจ้าทรงยอมรับว่าเป็นเรื่องจริง และความจริงในที่นี้ก็คือธรรมะ เป็นสิ่งที่มีอยู่โดยธรรมชาติ บุคคลใดเข้าถึงได้ก็ชื่อว่าเข้าถึงความจริง อันเป็นสิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบเป็นกฎทางธรรมชาติ เป็นหลักความจริงที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับเทพเจ้าหรือพระเจ้าองค์ใด ดังพุทธพจน์ที่ปรากฏใน ปัจจยสูตร ความว่า “...ตถาคตเกิดขึ้นก็

ตาม ไม่เกิดขึ้นก็ตาม ธาตุอันนั้น...ก็คงตั้งอยู่อย่างนั้น ตถาคตรู้ บรรลุธาตุนั้น ครั้งบรรลุแล้ว จึงบอก แสดง บัญญัติ กำหนด เปิดเผย จำแนก ทำให้ง่ายและกล่าวว่า เธอทั้งหลายจงมาดูเถิด” (ส.นิ. 16/20/34) ดังนั้น แนวคิดเรื่องโลกเป็นเพียงส่วนหนึ่งของความจริงที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบ ซึ่งการค้นพบความของสรรพสิ่งนั้น เป็นกฎหรือเป็นการดำเนินไปตามระบบของธรรมชาติที่เรียกว่า นิยาม คือ อุตุนิยาม พีชนิยาม จิตนิยาม กรรมนิยาม และธรรมนิยาม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ปอ. ปยุตโต), 2548, 116) และทัศนะที่เกี่ยวกับแนวคิดเรื่องโลก จากกฎนิยาม ดังกล่าวสามารถแบ่งออกเป็น สังขารโลก สัตว์โลก และโอกาสโลก อันเป็นแนวคิดทางพุทธปรัชญาที่น่าสนใจศึกษาค้นคว้าเพื่อความกระจ่างชัด แก่ความสงสัยเสียได้

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัญหาดังกล่าวเพื่อแสวงหาคำตอบเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องโลก ทั้งในส่วนการเกิดขึ้นมาอย่างไร มีองค์ประกอบอะไรบ้าง มีความหมาย ประเภท ลักษณะอย่างไร มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร รวมถึงอิทธิพลที่มีต่อสรรพสิ่งในโลกภายใต้แนวคิดของพุทธปรัชญาเถรวาท

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องโลกในปรัชญาตะวันออก
2. เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องโลกในพุทธปรัชญาเถรวาท
3. เพื่อวิเคราะห์แนวคิดเรื่องโลกในพุทธปรัชญาเถรวาท

3. สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์แนวคิดเรื่องโลกในพุทธปรัชญาเถรวาท สรุปเป็นผลการวิจัยได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ปรัชญาตะวันออกเป็นแนวคิดเชิงปรัชญาในดินแดนเอเชียมีอารยธรรมที่เจริญรุ่งเรือง ตั้งแต่โบราณ ซึ่งนักปรัชญาตะวันออกสนใจความเป็นจริงเช่นเดียวกับนักปรัชญาตะวันตก แต่สิ่งที่เป็นเอกลักษณ์สำคัญของปรัชญาตะวันออก คือ ความสนใจต่อความเป็นจริงเพื่อการปฏิบัติตนมุ่งสู่การเป็นหนึ่งเดียวกับความเป็นจริง มีลักษณะเป็นปรัชญาชีวิต เพราะแนวคิดทางปรัชญาที่ค้นคิดขึ้นได้นั้น มีการนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้จริง โดยเฉพาะปรัชญาอินเดียที่มีลักษณะเป็นทั้งทฤษฎี ได้แก่ อภิปรัชญา ญาณวิทยา และภาคปฏิบัติ ได้แก่ จริยศาสตร์ ซึ่งควบคู่ไปด้วยกัน โดยมีพื้นฐานจากศาสนา ดังนั้น ปรัชญาอินเดียจึงมีลักษณะขยายความคำสอนของศาสนา โดยให้หลักเหตุผลเป็นเครื่องมือ จึงมีลักษณะเป็นปรัชญาศาสนาในแบบปรัชญาชีวิต เน้นความคิดในแบบที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ จึงไม่ใช่รู้เพื่อรู้ แต่รู้เพื่อเอาไปใช้เกิดประโยชน์แก่ชีวิตมองชีวิตว่ามีแต่ทุกข์ จึงพยายามนำเสนอมรริถิดับทุกข์ มองว่าทุกข์นี้มีวิธีแก้ไขหรือพ้นทุกข์ได้ ด้วยเหตุนี้ ปรัชญาอินเดียจึงไม่สามารถแยกออกจากศาสนาได้เด็ดขาด ทั้งนี้เพราะนักปรัชญาหรือนักคิดชาวอินเดียนั้น เมื่อแสวงหาความจริงจนพบแล้ว ก็พยายามที่จะปฏิบัติตนตามวิธีการที่กำหนดขึ้นไว้ เพื่อเข้าถึงความจริงนั้น ๆ ฉะนั้น ปรัชญาอินเดียทุกระบบจึงเป็นปรัชญาชีวิต เพราะแนวความคิดทางปรัชญาที่คิดค้นขึ้นได้นั้น ได้นำมาใช้ปฏิบัติในชีวิตประจำวันด้วย โดยลักษณะดังกล่าวนี้ ปรัชญากับศาสนาของอินเดียจึงมักไปด้วยกันเสมอ

ปรัชญาอินเดียสามารถแบ่งออกเป็นระบบหรือสายใหญ่ ๆ 2 สาย คือ อาสติกะ (Orthodox) สายหนึ่ง และ นาสติกะ (Heterodox) สายหนึ่ง สายอาสติกะ มีระบบปรัชญาที่สำคัญที่เรียกว่าระบบทั้ง 6 แห่งปรัชญาอินเดีย ได้แก่

นยายะ ไวเศชิกะ สางขยะ โยคะ มีมางสา และ เวทานตะ การที่ปรัชญาทั้ง 6 ระบบ นี้ได้ชื่อว่า สายอัสติกะ นั้นมิใช่ เพราะวาระบบทั้งหกนี้มีความเชื่อถือในความมีอยู่ของพระผู้เป็นเจ้าสูงสุด แต่เพราะระบบเหล่านี้ยอมรับนับถือ ความหลังความถูกต้องสมบูรณ์และความศักดิ์สิทธิ์ของพระเวท และสายนาสติกะ มีระบบปรัชญาที่สำคัญอยู่ 3 ระบบ คือ ปรัชญาจารวาก ปรัชญาพุทธ และปรัชญาเซน

สำหรับแนวคิดเรื่องโลกในปรัชญาอินเดียสามารถสรุปได้ดังนี้ 1) แนวคิดเรื่องโลกในคัมภีร์พระเวท สามารถมองได้สองแง่ คือ ในแง่ที่เป็นเทพนิยาย เชื่อว่าโลกและสรรพสิ่งเป็นผลผลิตจากเทพเจ้า และธรรมชาติทุกสิ่งถูกควบคุมโดยเทพเจ้าและในแง่ที่เป็นปรัชญาในแง่นี้เชื่อว่า สวรรค์ที่แท้จริงมีเพียงหนึ่งเท่านั้นคือยอดมนุษย์ หรือสัตนั่นเอง ซึ่งเป็นสิ่งที่มีมาแล้วกำลังมีและจักมีในอนาคตเป็นหัวใจของเอกภพ เป็นอิสระโดยตัวเอง เป็นอมตะนิรันดร์ เป็นวิญญูณแห่งโลก ครอบงำสิ่งทั้งปวง อยู่เหนือเอกภพ เป็นเนื้อสารของทุกสิ่งเป็นเอกภพของทุกสิ่งและทุก ๆ สิ่งถือกำเนิดมาจากพรหมัน 2) แนวคิดเรื่องโลกในปรัชญานายายะมีทัศนะว่า โลกมีอยู่จริงเป็นสิ่งที่อยู่จริงโดยตัวเองประกอบด้วย ปริมาณเหลือคณา คือ ปริมาณแห่งดิน น้ำ ไฟ และ ลม ส่วนกาลและเทศะเป็นความจริงปรัสัยมีอย่างกว้าง ๆ ไม่ขึ้นกับใครโดยเฉพาะมันเป็นสิ่งไม่สิ้นสุดเป็นสิ่งไม่จำกัดเป็นที่ปรากฏของความเปลี่ยนแปลงของสิ่งทั้งหลาย โลกอยู่ในเทศะและเกิดขึ้นด้วยเหตุปัจจัย 3) แนวคิดเรื่องโลกในปรัชญาไวเศชิกะ เชื่อว่าโลกและสิ่งต่าง ๆ ในโลกประกอบขึ้นด้วยปริมาณของธาตุทั้ง 4 คือ ดิน น้ำ ไฟ ลม ฉะนั้น สิ่งทั้งหลายจึงมีการเริ่มต้นและการสิ้นสุด การเริ่มต้นของสิ่งต่าง ๆ เกิดขึ้นก็ต่อเมื่อปริมาณของธาตุต่าง ๆ มารวมกันอย่างได้สัดส่วนตามเจตนารมณ์ของพระเจ้าและอาศัยทฤษฎะหรืออำนาจที่มองไม่เห็นเป็นแรงยึดโยง โดยมีวิญญูณหรือชีวาตมัน เป็นสวรรค์แห่งสัมปรัชญูณะต่าง ๆ ส่วนการสิ้นสุดเกิดขึ้นเมื่อสัดส่วนของปริมาณของธาตุต่าง ๆ เหล่านี้แยกออกจากกัน ทุก ๆ สิ่งสามารถแยกย่อยออกไปได้เรื่อย ๆ จนถึงสิ่งที่เล็กที่สุดซึ่งแยกต่อไปอีกไม่ได้ สิ่ง ๆ นี้ไวเศชิกะเรียกว่าปริมาณ 4) แนวคิดเรื่องโลกในปรัชญาสางขยะ มีทัศนะว่า ประกฤติเป็นมูลเหตุของโลกและเป็นมูลเหตุให้เกิดสิ่งต่าง ๆ แต่มันเองไม่ได้เกิดจากอะไร มันเป็นที่เกิดขึ้นเองมีอยู่ด้วยตนเอง ฉะนั้น การที่มันเป็นมูลเหตุของสิ่งทั้งหลายจึงเรียกว่า ประกฤติ และมันเป็นหลักการแรกแห่งสากลจักรวาลจึงได้ชื่อว่าเป็นประธาน และถือว่าวิวัฒนาการของสิ่งต่าง ๆ ก็คือการที่โลกแห่งวัตถุคลี่คลายพัฒนาออกมาจากประกฤติการเสื่อมสลาย ก็คือการที่สิ่ง ต่าง ๆ กลับคืนไปสู่ประกฤตินั่นเอง สำหรับวิญญูณและจิตนั้นไม่ถือว่าเป็นที่มาแห่งโลกวัตถุ ซึ่งปราศจากจิตภาวะ ทั้งนี้เพราะสิ่งที่เป็จิตอันประกอบด้วยสติปัญญานั้นย่อมไม่อาจเปลี่ยนแปลงตนเองไปเป็นโลกทางวัตถุซึ่งไร้สติปัญญาได้ 5) แนวคิดเรื่องโลกในปรัชญาโยคะ มีทัศนะในเรื่องโลก และสิ่งทั้งหลายในโลกว่า สัมปโยคะหรือการรวมตัวของประกฤติกับปุรุชะนั้นเป็นจุดเริ่มแรกแห่งการวิวัฒนาการของโลกและสิ่งต่าง ๆ ส่วนการสลายของโลกก็คือการที่ประกฤติกับปุรุชะไม่ได้อยู่ร่วมกันหรือที่เรียกว่า อสัมปโยคะสำหรับการสัมปโยคะและอสัมปโยคะไม่ใช่เป็นธรรมชาติของประกฤติและปุรุชะ ฉะนั้น จึงต้องมีพระเจ้าที่สามารถทำให้ประกฤติและปุรุชะสัมพันธ์กันตามที่กรรมดีและกรรมชั่วแห่งชีวาตมันซึ่งได้กระทำมาแต่อดีต 6) แนวคิดเรื่องโลกในปรัชญามีมางสา เชื่อว่าพระเจ้ามิใช่เป็นผู้สร้างและผู้ทำลายโลก แต่เชื่อว่าโลกมีแนวเป็นมาแล้วอย่างที่เป็นอยู่เดี๋ยวนี้ มันไม่มีจุดเริ่มต้น และไม่มีที่สิ้นสุด สิ่งต่าง ๆ ในโลกก่อรูปขึ้นมาจากสสารตามกรรมของชีวาตมันที่ได้กระทำมาแล้วกฎของกรรมก็เป็นธรรมชาติที่เป็นมาเอง 7) แนวคิดเรื่องโลกในปรัชญาเวทานตะ เชื่อว่าโลกเป็นเพียงปรากฏการณ์ของสิ่งสมบูรณ์ คือ พรหมัน ไม่เคยถูกสร้างขึ้นมาจริง ๆ

เลย โดยมองจากแง่ที่ยืนยันสิ่งสมบูรณ์ว่า เป็นสิ่งที่ดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง ไม่มีการเกิด ดำรงอยู่อย่างนั้นทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ฉะนั้น เรื่องการสร้างโลกเป็นเรื่องที่อนุสัยหรือแนบเนียนอยู่ในธรรมชาติของพรหมันแล้ว โลกเป็นสิ่งที่หลังไหลคลี่คลายออกมาจากพรหมัน แต่การหลังไหลคลี่คลายดังกล่าวนี้เป็นเพียงปรากฏการณ์ที่ทำให้เรามองเห็นหรือคิดเห็นไปเท่านั้น และ 8) แนวคิดเรื่องโลกในปรัชญาอุปนิษัท ถือว่าพรหมันเป็นมูล การณ์ของสรรพสิ่ง ดังนั้น เมื่อพรหมันเป็นมูลการณ์ของทุกสิ่ง พรหมันจึงได้วิวัฒนาการมาเป็นโลกและสรรพสิ่งในโลก การวิวัฒนาการตามที่กล่าวไว้ในอุปนิษัท ดำเนินไปโดยลำดับดังนี้คือ จากพรหมัน เกิดอากาศ จากอากาศเกิดมีลม จากลมเกิดมีไฟ จากไฟเกิดมีน้ำ จากน้ำเกิดมีดินและจากดินเกิดพืชพันธุ์ต่าง ๆ มากมายขึ้นในโลก

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า จากการศึกษาแนวคิดเรื่องโลกของพุทธปรัชญาเถรวาททำให้ทราบถึงความหมายของคำว่า โลก ตามทัศนะของพุทธปรัชญาเถรวาท มิได้มีความหมายแต่เพียงโลกอันที่เป็นอยู่อาศัยของมนุษย์และสรรพสิ่งที่มีชีวิตในโลกนี้เท่านั้น ยังหมายรวมไปถึงภพภูมิอื่นที่เราไม่สามารถสัมผัสได้ด้วยประสาทสัมผัสที่มนุษย์มีอยู่ได้ ซึ่งเป็นความรู้อันลึกซึ้งและมีนัยยะที่น่าสนใจ ซึ่งครอบคลุมถึงสิ่งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตต่างๆ ด้วย

สำหรับแนวคิดมูลเหตุการณเกิดขึ้นของโลกนั้นมีการอธิบายโดยอรรถพจน์ของพระพุทธเจ้า ในอัครคัมภีร์สูตรและสูตรอื่นที่เกี่ยวข้อง แม้จะมีลักษณะค่อนข้างจะเป็นตำนานหาข้อพิสูจน์ไม่ได้แน่ชัด แต่ส่วนหนึ่งของการแสดงที่ศณะก็จะเห็นได้ว่ามีความคิดเกี่ยวกับเรื่องวิวัฒนาการของธรรมชาติ ซึ่งในคัมภีร์พระสุตตันตปิฎกนั้น มีข้อความพอสรุปอย่างย่อ ๆ ว่าโลกมีการเกิดขึ้น มีการถูกทำลาย มีการรวมตัวกัน และสลายตัววนเวียนกันไปตามกฎธรรมชาติ ซึ่งจากการศึกษาเรื่องมูลเหตุการณเกิดขึ้นของโลกที่ผ่านมา ทัศนะพุทธปรัชญาเถรวาทดูเหมือนว่าจะเน้นที่ตัวมนุษย์มากกว่าสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ และไม่ได้ให้อรรถาธิบายถึงปฐมกำเนิดของมนุษย์ว่า เริ่มต้นจากชายหญิงคู่แรกตามแบบศาสนาอื่น แต่กล่าวถึงคนกลุ่มแรกที่จุติจากอภัสสรพรหมมาอุบัติในโลกนี้ ลักษณะการเกิดแบบโอปปาติกะ ซึ่งถึงแม้ว่าจะยังหาข้อพิสูจน์ว่าเป็นตามนั้นหรือไม่ แต่การอธิบายเช่นนี้ได้ให้ข้อคิดในทางพุทธปรัชญาว่ามนุษย์นั้นมีต้นกำเนิดมาจากสิ่งที่ดีและสูงส่งเพราะผู้ที่จะมีบารมีเข้าถึงสุคติภูมิถึงขั้นอภัสสรพรหมได้นั้นต้องให้ทานรักษาศีลและบำเพ็ญสมาธิภาวนาจนสำเร็จระดับสมาธิอย่างสูงมาก่อนจากอดีตชาติ

ตามทัศนะของพุทธปรัชญาเถรวาทแบ่งโลกออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ 1) โลกในเชิงภูมิศาสตร์ ซึ่งแบ่งย่อยออกไปเป็น 3 ประเภท คือ มนุษย์โลก เทวโลก และพรหมโลก 2) โลกในเชิงจริยศาสตร์ แบ่งย่อยออกไปเป็น 3 ประเภท คือ กามโลก รูปโลก และอรุรูปโลก และ 3) โลกตามทัศนะของพระพุทธโฆษาจารย์ แบ่งย่อยออกไปเป็น 3 ประเภท คือ โอกาสโลก สัตว์โลก และสังขารโลก

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาเรื่องแนวคิดเรื่องโลกตามทัศนะพุทธปรัชญาเถรวาท ถึงแม้จะมีความหมายไม่ครอบคลุมทั้งหมด เพราะยังมีรายละเอียดที่น่าสนใจอีกมาก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเกิด การดับหรือการแตกสลายของโลกตามทัศนะพุทธปรัชญาเถรวาท แต่การที่นำคำว่าโลกและความหมายของโลกมาอธิบายไว้นี้ก็เพื่อแสดงให้เห็นถึงคำว่าโลกในพุทธปรัชญาเถรวาทว่ามีความหมาย มูลเหตุการณเกิดขึ้น และประเภทของโลก เป็นเช่นไร แต่ในความเป็นจริง แนวคำสอนของพุทธปรัชญาเถรวาทนั้น จะมุ่งเน้นให้เห็นว่า ทุกสิ่งทุกอย่างล้วนตก

อยู่ภายใต้ของกฎไตรลักษณ์เน้นเพื่อให้ผู้ฟังหรือผู้ศึกษากลายกำหนดหรือการยึดมั่น (อตฺตา) มุ่งสู่การหลุดพ้น ดังนั้น คำสอนทางพุทธปรัชญาเถรวาท ไม่ว่าจะพูดถึงเรื่องอะไรก็มีเป้าหมายหลักอยู่เพียงประการเดียว คือ พ้นทุกข์ ด้วยการดับกิเลสและคลายกำหนด โดยมีเป้าหมายสูงสุด คือ พระนิพพานนั่นเอง

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

3.1 วิเคราะห์แนวคิดเรื่องโลกในเชิงภูมิศาสตร์พบว่า **1) มนุษย์โลก** เป็นโลกที่มนุษย์อาศัยอยู่ หรือเป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์ และการได้เป็นมนุษย์นั้นเป็นสิ่งที่ยาก (กิจโณ มนุสฺสสปฏิลาโภ) เพราะสัตว์ที่กลับมาเกิดเป็นมนุษย์นั้นมีส่วนน้อย แต่สัตว์ที่กลับมาเกิดเป็นสัตว์นั้นมีมาก แม้มนุษย์ได้เกิดมาในโลกนี้แล้วก็ยังคงมีความแตกต่างกันในเรื่องของสถานที่เกิด การศึกษา ความเป็นอยู่ และโอกาสที่จะได้รู้orroดแห่งค่าเป็นสุภชาติ ได้พบกับพระพุทธเจ้าเพื่อที่จะได้ฟังธรรมะจากพระโอษฐ์ของพระองค์และเหตุที่ทำให้เกิดเป็นมนุษย์นั้น คือ การปฏิบัติตามเบญจศีล หรือศีล 5 ให้ครบถ้วนบริบูรณ์ **2) เทวโลก** เป็นโลกที่เทวดาอาศัยอยู่ ซึ่งมักเรียกกันว่า สวรรค์ ได้แก่ อกมาพจรสวรรค์ 6 ชั้น จะมีลักษณะที่พร้อมไปด้วยความสุข ไร้เสียซึ่งความทุกข์ บันเทิงรื่นเริงไพบูรณ์ ด้วยทิพย์สมบัติทุก ๆ อย่าง อีกทั้งภูมิอากาศ สภาพแวดล้อม ปราสาทราชวังที่อยู่อาศัย เครื่องบริโภคอุปโภคทุกอย่าง สะดวกสบายไม่ขัดสน ด้วยเหตุนี้ จึงมีแต่ผู้ปรารถนาจะได้ไปบังเกิดในดินแดนสวรรค์ เพราะต้องการความสุข มีแต่สิ่งที่ดีเลิศซึ่งอาจจะหาไม่ได้ในโลกมนุษย์นี้ และเหตุที่ทำให้ไปเกิดบนสวรรค์ ก็ด้วยการทำบุญถวายทาน มุ่งประกอบกรรมดี มีการถวายทานบ้าง รักษาศีลบ้าง เจริญกรรมฐานบ้าง เป็นพระอริยบุคคลขั้นต้นบ้าง จัดเป็นการทำความดีทั่วไป ตามหลักการทำบุญในทางพระพุทธศาสนา ด้วยอานิสงส์แห่งความดีเหล่านั้น จึงส่งผลให้ไปบังเกิดเป็นเทพในชั้นต่าง ๆ ดังนั้น การเกิดเป็นเทวดาจึงจัดเป็นบุญ เพราะเกิดด้วยอำนาจของกุศลกรรมเท่านั้น **3) พรหมโลก** เป็นโลกที่พรหมอาศัยอยู่ ซึ่งเรียกกันว่า พรหมภูมิหรือ พรหมโลก นับเป็นดินแดนของพระพรหม และเป็นแดนที่มีแต่ความสุขอันเกิดจากฌานเท่านั้น ส่วนการที่จะถือกำเนิดเป็นพรหมได้นั้นเป็นผลมาจากกุศลกรรมอันเกิดจากการทำสมถภาวนาจนสำเร็จฌานเมื่อครั้งยังเป็นมนุษย์ และเมื่อตายไปแล้วก็จะไปบังเกิดในพรหมโลกโดยด้วยอำนาจฌาน

3.2 วิเคราะห์แนวคิดเรื่องโลกในเชิงจริยศาสตร์ พบว่า **1) กามโลก** เป็นโลกของหมู่สัตว์ผู้เกี่ยวข้อง อยู่ในกาม ได้แก่ อบายภูมิ 4 มนุสสภูมิ และเทวภูมิหรือสวรรค์ 6 ชั้น ในการวิเคราะห์ประเด็นนี้ ผู้วิจัยได้นำเอาส่วนของอบายภูมิ 4 ซึ่งยกมาเฉพาะในส่วนของนिरยภูมิ หรือนรก อันเป็นสถานที่ไร้ความเจริญ ไร้ความเข้มแข็งเบิกบาน สัตว์ที่เกิดในภพภูมินี้มีแต่จะได้รับความทุกข์ทรมานตลอดเวลาที่อกุศลกรรมให้ผล จะมีความทุกข์ทรมานมากจนกระทั่งไม่เปิดโอกาสให้กุศลจิตเกิดขึ้น เพราะมีแต่ความทุกข์ทรมานตลอดเวลาที่อกุศลกรรมให้ผล จะมีสภาพที่ไม่มี ความเจริญ สภาพที่ไม่มี ความสุขอันเป็นความยินดี ไม่มี ความเบาใจ นรกภูมินี้เป็นที่เสวยทุกข์ของบุคคลผู้ทำอกุศลกรรมแล้วไปเกิดนรกจึงทำให้เป็นภาวะที่ร้อนรน นรกนั้น สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ มหานิรย เป็นมหานรก เป็นนรกขุมใหญ่ และอุสสทนรก เป็นนรก ขุมเล็กที่เป็นบริวาร และสาเหตุของการเกิดเป็นสัตว์นรก ตามทัศนะของพุทธปรัชญาเถรวาท ได้แสดงถึงไว้ว่า เป็นเพราะบุคคลบางคนในโลกนี้ ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม พูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ เพ่งเล็งอยากได้ของเขา มีจิตพยาบาท เป็นมิฉนาคิภูฏี หลังจากตายแล้วจึงไปเกิดในนรกเลี้ยวอตภาพในนรกนั้น ดำรงอยู่ในนรกนั้นด้วยอาหารของสัตว์นรก ดังนั้น การที่สัตว์ทั้งหลายจะไปตกนรกนั้น ก็ต้องอาศัยเหตุต่างๆ ซึ่งในทางพุทธปรัชญาเรียกว่า กรรม คือ การกระทำ ด้วยความโลภ ความโกรธ และความ

หลงเป็นเหตุที่ต้องไปตกนรกเมื่อตายกายดับไปแล้ว **2) รูปโลก** เป็นโลกของหมู่สัตว์ผู้เข้าถึงรูปฌาน อันได้แก่ รูปพรหม 16 ชั้นนั่นเอง เป็นพรหมที่มีรูป หากแต่เป็นรูปทิพย์ มนุษย์ธรรมดาไม่สามารถ มองเห็นได้ จะเห็นได้ก็โดยทิพย์วิสัยเท่านั้น ประกอบด้วยวิมาน 16 ชั้นเป็นที่อยู่อาศัย ส่วนเหตุที่นำไปสู่ความเป็นรูปพรหม 16 ชั้น ได้แก่ รูปฌาน 4 คือ ปฐมฌาน ทุตติยฌาน ตติยฌาน และจตุตถฌาน **3) อรูปโลก** เป็นโลกของหมู่สัตว์ผู้เข้าถึงอรูปฌาน ได้แก่ อรูปพรหม 4 ชั้น คือ อากาสนัญญาตณภูมิ วิญญูณัญญาตณภูมิ อากิญจัญญาตณภูมิ และเนวสัญญานาสัญญาตณภูมิ พรหมในชั้นนี้ไม่มีรูปร่างมีแต่จิตเจตสิก เพราะเห็นว่าหากมีร่างกายอยู่นั้นจะมีแต่โทษ อาจจะไปทำร้ายซึ่งกันและกันได้ จึงบริกรรมด้วยความว่างเปล่า ยึดเอาอากาศ ซึ่งเป็นความว่างเปล่าเป็นอารมณ์ เหตุที่ทำให้ไปเกิดในอรูปพรหมนั้น เนื่องด้วยพรหมชั้นนี้เป็นพรหมที่ไม่มีรูปต้องได้อรูปฌาน 4 ได้แก่ อากาสนัญญาตณฌาน วิญญูณัญญาตณฌาน อากิญจัญญาตณฌาน และเนวสัญญานาสัญญาตณฌาน ซึ่งฌานเหล่านี้ล้วนเกิดจากการกำหนดภาวะที่เป็นอรูปธรรมเป็นอารมณ์ ดังนั้น ผู้ที่เกิดเป็นอรูปพรหมนั้นไม่มีรูปชั้น 1 มีเพียงนามชั้น 4 คือ เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ จึงไม่มีอวัยวะร่างกายใด ๆ แต่มีความรู้สึกนึกคิดในฝ่ายนามธรรม เมื่อปฏิบัติได้เช่นนี้ ผู้นั้นเมื่อตายเพราะกายดับก็จะไปบังเกิดเป็นอรูปพรหมดำรงอยู่จนกว่าจะสิ้นอายุขัยตามวาระ

3.3 วิเคราะห์แนวคิดเรื่องโลกตามทัศนะของพระพุทธโฆษาจารย์ พบว่า **1) โลกาสโลก** เป็นโลกที่เป็นแผ่นดิน ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของสิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ตามทัศนะของพุทธปรัชญา ที่ปรากฏในจูฬนิสสูตร มีพุทธพจน์ยืนยันว่า ในจักรวาลนี้ไม่ใช่มีแต่โลกนี้เท่านั้น ยังมีโลกอื่นในจักรวาลอื่นอีกด้วย เพราะพระองค์ตรัสว่า “...มีเป็นหมื่นเป็นแสนโกฏิจักรวาล” ตามทัศนะของมนุษย์ในยุคปัจจุบัน ซึ่งได้รับอิทธิพลจากการศึกษาวิทยาศาสตร์ทำให้มีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องโลกและจักรวาล และได้ค้นพบว่า มีโลกอื่นและจักรวาลนั้นเป็นความจริงแต่การพิสูจน์ตรวจสอบยังไม่สามารถทำได้ เพราะมีขีดกำลังในเรื่องของอุปกรณ์และเครื่องมือในการใช้พิสูจน์ ซึ่งสอดคล้องกับเนื้อความในคัมภีร์ไตรภูมิพระร่วง ภัณฑที่ 5 (ปัญจภังคภัณฑ) ตอนว่าด้วย มนุสสภูมิ ที่กล่าวถึงมนุษย์ที่เกิดในทวีปทั้ง 4 คือ ชมพูทวีป บุรพวิเทหะ อุตตรกुरुทวีป และอมรโคยานทวีป ซึ่งจะมีรูปร่างหน้าตาต่างกัน จากเนื้อความในคัมภีร์ไตรภูมิพระร่วงสามารถนำมาเป็นข้อมูลอ้างอิงได้ว่า โลกอื่นจากการโลกนี้นั้นมีจริง เพราะมนุษย์ปัจจุบันก็พยายามค้นคว้าและค้นพบได้เป็นบางส่วนแล้วเป็นที่เชื่อได้ว่าในอนาคตคงสามารถค้นพบโลกและจักรวาลอื่นได้อย่างแน่แท้ **2) สัตวโลก** เป็นโลกที่อยู่ของหมู่สัตว์ ซึ่งได้แก่สัตว์ในภูมิต่างๆ และรวมถึงสัตว์สิ่งที่มีชีวิตวิญญูณทั้งหมด ซึ่งพุทธปรัชญาเถรวาทแบ่งสิ่งมีชีวิตออกเป็นกลุ่ม ๆ ตามผลกรรมของตนตามสถานที่ไปอยู่อาศัยด้วยอำนาจของผลกรรม ซึ่งได้เป็น 2 กลุ่มหลัก ๆ คือ กลุ่มที่ 1 คือ อบาย หรือทุคติ และกลุ่มที่ 2 คือ สுகติ สำหรับประเด็นนี้ผู้วิจัยสนใจจะศึกษาวิเคราะห์เฉพาะเรื่องของเปรต ในพุทธปรัชญาเถรวาทได้กล่าวถึงเรื่องของเปรตมีระบุไว้ในคัมภีร์เปตวิตถุ หมายถึง ผู้จากไปเป็นผู้หิวโหย บังเกิดในอบายภูมิที่เรียกว่า เปตวิสัย ได้รับทุกขเวทนาต่าง ๆ ตามผลอกุศลกรรมที่ตนได้ทำไว้ เช่น อดอยาก ผอมโซ เพราะไม่มีอาหาร หรือมีแต่รับประทานไม่ได้ หรือรับประทานได้ แต่ยากที่จะรับประทาน เพราะมีปากเท่ารูเข็ม หรือรับประทานเข้าไปได้แต่กลายเป็นหนองเลือด เป็นมูลรูกูล เปรตนั้นจะมีภพเป็นสถานที่อยู่ห่างไกลความสุข เพราะมีความอดอยากโหยหาอาหารเป็นลักษณะและเปตติวิสัยภูมินี้เป็นภพอันเป็นสถานที่ได้รับความทุกข์น้อยกว่าความทุกข์ในนรก เหตุที่ทำให้เกิดเป็นเปรต เพราะในสมัยที่เป็นมนุษย์ ชอบประกอบอกุศลกรรมเป็นอาจิม เป็นผู้ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม พุดเท็จ พุดส่อเสียด พุดคำหยาบ พุดเพ้อเจ้อ เฝงเล็งอยากได้ของเขา มีจิตพยาบาท เป็น

มิจฉาปฏิญญา หลังจากที่ได้ตายไปแล้วและไปอุบัติเป็นสัตว์นรกเสวยทุกข์เวทนาเป็นเวลานานแสนนาน พอหมดอายุขัยจากนรกแล้ว ด้วยเศษอกุศลกรรมที่ยังเหลืออยู่ก็จะส่งผลให้ไปอุบัติเป็นชีวิตใหม่อีกรูปแบบหนึ่งเพื่อเสวยทุกข์เวทนามนโลกมนุษย์ มีชื่อเรียกว่าเปรตวิสัย 3) **สังขารโลก** หมายถึงโลกคือ สังขารของสิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตรวมไปถึงการปรุงแต่งทางอารมณ์ด้วย ดังนั้น หมายถึงสิ่งที่ผสมปรุงแต่งทั้งหลาย ตลอดจนถึงหมู่สัตว์ซึ่งประกอบขึ้นด้วยธาตุทั้งหลาย จากพื้นพิภพนี้ มาเป็นสิ่งนั้น มาเป็นสิ่งนี้ เช่น มาเป็นต้นไม้เป็นภูเขา เป็นแม่น้ำลำคลองมาเป็นหมู่สัตว์ทั้งมนุษย์และเดรัจฉาน ซึ่งต่างดำรงอยู่ได้ด้วยอาหาร สำหรับการวิเคราะห์ในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยของยกมาเฉพาะโลก 8 ได้แก่ โลกธรรม 8 เป็นธรรมที่มีประจำโลก เป็นธรรมดาของโลกธรรมที่ครอบงำสัตว์โลกและสัตว์โลก ก็เป็นไปตามมันมี 8 อย่าง คือ มีลาภ ไม่มีลาภ มียศ ไม่มียศ นิินทา สรรเสริญ สุข ทุกข์ สำหรับหลักควรปฏิบัติต่อโลกธรรม 8 ในพุทธปรัชญาเถรวาทนั้น ควรทำความเข้าใจรู้เท่าทัน ไม่เข้าไปยึดมั่นถือมั่นว่าเป็นตัวเราและใช้สติปัญญาพิจารณาให้รู้ตามความเป็นจริงว่าสิ่งนี้ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ไม่ใช่ตัวเราของเรา เมื่อพิจารณาเช่นนี้แล้ว โลกธรรม 8 ก็ไม่สามารถครอบงำจิตใจของเขาได้ เพราะสติปัญญาคอยเป็นเกราะป้องกันไม่ให้โลกธรรมย่ำยีได้

สรุปได้ว่า การศึกษาวิเคราะห์เรื่องโลกในพุทธปรัชญาเถรวาทนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นคว้าศึกษาให้ทราบถึงแนวคิดเรื่องโลกในแง่มุมต่าง ๆ ทั้งในปรัชญาตะวันออก นั่นก็คือปรัชญาอินเดียและผู้วิจัยได้เน้นในส่วนแนวคิดเรื่องโลกในพุทธปรัชญาเถรวาท เมื่อศึกษาแล้วทำให้ทราบว่า แท้จริงแล้วพุทธเจ้ามุ่งหวังให้เราเข้าใจโลกแต่ไม่ให้อึดติดในโลก เพราะคำสอนของพระองค์มุ่งหวังให้สรรพสัตว์สามารถพัฒนาตนให้ดับทุกข์ พ้นทุกข์ได้ ไม่ต้องมาเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏนี้อีก เพราะสรรพสัตว์ล้วนมุ่งไปสู่เป้าหมายสูงสุด คือ พระนิพพานเหมือนกันหมด

บรรณานุกรม

- ชัยวัฒน์ คุประตกุล. (2544). **100 ปีดาราศาสตร์โลก**. กรุงเทพมหานคร : ประพันธ์สาริน.
- ธีรวัสส์ บำเพ็ญบุญบารมี. (2560). **ต้นกำเนิดของโลกและจักรวาล : ศึกษาจากคัมภีร์พระไตรปิฎก**. 3 ตุลาคม 2560, <<https://www.gotoknow.org/posts/512383>> (3 October 2017).
- นางสาวเดือนฉาย อรุณกิจ. (2538). **การศึกษาเชิงวิเคราะห์หมโนทัศน์เรื่องโลกในพุทธปรัชญาเถรวาท**. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บรรจบ บรรณรุจิ. (2557). **โอปปาติกะชีวิตหลังความตาย**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์ธรรมะ.
- ปรุฑม บัญศรีตัน. (2556). **พุทธอภิปรัชญา ความจริงเกี่ยวกับจักรวาล โลก มนุษย์ และสังสารวัฏ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประเวศ วะสี และคณะ. (2547). **ธรรมชาติของสรรพสิ่งที่เข้าถึงความจริงทั้งหมด**. กรุงเทพมหานคร : ร่วมด้วยช่วยกัน.
- ประสาน ต่างใจ. (2539). **เอกภพของชีวิตกับจักรวาล**. กรุงเทพมหานคร : กรีนพีซ.
- พระพรหมคุณาภรณ์. (2548). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพมหานคร : มหัจจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย.
- พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ). (2536). **ดับไม่เหลือ**. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา.

- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2546). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเทพมุนี (วิลาส ญาณวโร). (2527). **กรรมที่ปณี**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภา.
- _____. (2527). **ภูมิวิลาสินี**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม.
- พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณโณ). (2537). **รณนาสวรรค์**. กรุงเทพมหานคร : สุทธิสารการพิมพ์.
- _____. (2542). **พรรณาสวรรค์**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระบาทลีปกรม. (2532). **พระบาทลีปกรม**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระพานิช ญาณชีโว. (2539). **ไตรภูมิพระร่วง (ฉบับย่อความ)**. กรุงเทพมหานคร : ตรงหัว.
- พระสัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะ. (2551). **ปรมัตตโชติกะ มหาอภิธัมมัตถสังคหฎีกา วิถิมุตตสังคหะภูมิจตุกกะและปฏิสนธิจตุกกะ ปริเฉทที่ 5 เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 7**. กรุงเทพมหานคร : หจก.ทิพย์วิสุทธิ.
- พระพลวัต ฉนทกาโม (แก้วศรีใส). (2556). **การศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องโลกและชีวิตของวิทยาศาสตร์กับพุทธปรัชญาเถรวาท**. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระภูวเดช สันทับศาล. (2551). **การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องโลกและจักรวาลในพุทธปรัชญาเถรวาท**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พูนศักดิ์ ศักดานุวัฒน์. (2532). **นรกสวรรค์และเปรต**. กรุงเทพมหานคร : รุ่งแสงการพิมพ์.
- พิน ดอกบัว. (2527). **ปรัชญาอินเดีย**. นครปฐม : พิมพ์ที่ แผนกบริการกลาง สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย, มูลนิธิ. (2536). **พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับครบรอบ 200 ปี แห่งราชวงศ์จักรี กรุงรัตนโกสินทร์ พุทธศักราช 2525**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ระวี ภาวิไล, ศ. (2543). **โลกทัศน์ ชีวิตทัศน์เปรียบเทียบวิทยาศาสตร์กับพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2549). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติ ครบ 60 ปี พุทธศักราช 2549**. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2536). **ธรรมวิจารณ์**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สรกานต์ ศรีทองอ่อน, ผศ.ดร. (2558). **พุทธจักรวาล**. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.
- สุนทร ณ รัชชี. (2521). **ปรัชญาอินเดีย ประวัติและลัทธิ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ปพิธ.
- _____. (2550). **พุทธปรัชญาจากพระไตรปิฎก**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). (2560). **ปรัชญาอินเดีย (Indian philosophy)**. 30 ตุลาคม 2560, <<http://www.parst.or.th/philospedia/IndianPhilosophy.html>> (30 October 2017).

อมรา ศรีสุชาติ. (2541). **อุปนิษัทยุคปรัชญาที่สอดคล้องกับทฤษฎีวิทยาศาสตร์เรื่องกำเนิดและการสิ้นสุดของจักรวาลโลกสรรพสิ่งและชีวิต**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Chandradhar Sharma. (1973). **A Critical Survey of Indian Philosophy**. New Delhi: Motilal Banaraidass.

Deussen. (1972). **The Philosophy of the Upanishads**. Vol. II. Delhi : Oriental Publishers.

Popular Mechanics. (2560). **นาซ่าเจอโลกใหม่**. 20 มีนาคม 2560,

<<https://www.beartai.com/news/sci-news/152413>>.

Surendranath Dasgupta. 1969 **A History of Indian Philosophy**. Vol. 1. Great Britain : Cambridge University Press.

Stephen Hawking. (2556). **ประวัติย่อของกาลเวลา ฉบับภาพประกอบ (The Illustrated A Brief History of Time)**. แปลโดย ดร.ปิยนุตร บุรีคำ และ ดร.อรรณกฤต ฉัตรภูมิ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน.

Gender and Women Empowerment as Female Buddhists Based on Buddhism Perspectives

Kanyapak Magee

Phramaha Maghavin Purisuttamo

ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกลิตาราม

Research Center for Dhammsuksa Phrapariyattidhamma

of Watawutwikasitaram School

E-mail: kanyapak@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 14 กรกฎาคม 2563

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 29 กรกฎาคม 2563

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 29 กรกฎาคม 2563

ABSTRACT

Woman status in Buddhism was well-reaccepted as the female Buddhists. Women are not more inferior than men in the role of religious practices in anyway. Furthermore, the roles of supporting and practicing the Buddha's teachings, in fact, female Buddhists help to foster and care Buddhism from the Buddha's lifetime to today. Because Buddhism is open to women in general; they have equality in many ways of practicing. Women must not be framed in any roles; they are able to act as the missionary; it does not differ from other men and women in terms of the teachings. All these harmonies are within the context of Indian society under Brahmanism beliefs. But in Buddhism, Gautama Buddha, and his disciples did not agree with those Brahmanism concepts. Buddhism provides opportunities for women to participate in religious freedom; therefore, this leads the disciples to achieve the ultimate goal of the Buddha's teaching as equality.

Keywords: Gender, Women Empowerment, Female Buddhists

1. Introduction

The roles of female in Buddhism, classifying from gender consists of two genders as Bhikkuni (laywoman becomes to Bhikkuni or female priest through ordination) and Upasika

(laywoman). (Duan Kamdee, 2001:45) As the Lord Buddha imparted orderliness to the four Buddhist Communities :

“After the demise of the Teacher, the Bhikkhus, Bhikkhunis, lay disciples male and female lead a docile life respecting the Teacher, the Teaching, the Community of Bhikkhus, the training and becoming docile respecting each other. Kimbila, this is the reason for the good Teaching, to stand long after the demise of the Thus Gone One.” (A.III. 22/201/220)

All four statuses could classify briefly as two types, priest and lay disciple. However, the existence of Buddhism is not dependent upon priest alone, it also needs the cooperation of lay people, Upasoks and Upasikas who can take action even they are not the priest. In the inheritance process of Buddhism, they could have their role as assistance, maintaining, protection and spread the Buddha’s teaching then Buddhism still exists.

Female, the gender of lay disciples also be able to study and support Buddhism by becoming Upasika, a part of the four Buddhist Communities. Upasika could be able to make merit through Dhamma Puja, such as meditation and following the Buddha’s teaching and Amisa Puja, as offering the four necessities of life to Bhikkhus and Bhikkhunis to support their Dhamma practice. This could say, they are spreading Buddhism, indirectly. However, the status of a female disciple in the aspect of Buddhism is equal to male disciple by the law of Karma. According to the law of Karma in Buddhism, all human beings as males, females, lay disciples, and priests are equal by their own actions, doing good deeds then being rewards, doing bad deeds then being punished as states in Majjhima Nikaya Culakammavibhanga Sutta :

“Young man, a certain woman or man destroys living things, is fierce with bloody hands, engaged in destroying living things without compassion. On account of that action, accomplishment, and undertaking, after death he decreases, is born in hell. After death, if he does not decrease and is not born in hell, and if born with humans, wherever he is born in short life. Young man the behaviour of destroying living things, being fierce with bloody hands, engaging in destroying living things without compassion, is conducive to be born with a short life.” (M.III. 14/290/350)

According to the opinion above, males and females are equal by their own actions. Thus, women in Buddhism, therefore, are able to express the role of their gender. This article will display the role of female lay disciples or Upasika that took the role in Buddhism in the past. Obviously, female disciples were capable to develop their potential to achieve the goal of Buddhism as well as male.

2. Female in Buddhism

The status of the woman at that time in India before the Buddhist Era influenced by Brahmanism then they were in lower status than male due to the religious rule that established by Brahman. Status of women that time was equal to Shudra Varna, the lowest class of Hindu society. Such an attitude caused people to look down on women as they were objects that belong to men. It became the tradition that women were only staying in their house under the pleasure of their husband. Their duties were serving everyone in the family and did all housework as the legendary story that pointed women as sinners. The only way to made women free from sin was by letting them be a good mother and working for a family forever.

When the Lord Buddha appeared in India among the society with the highest level of discrimination and harsh attitude toward women, his teaching about the truth of life and death, law of Karma and transmigration led to the huge alteration in society. The attitude of the woman had changed to the better side. Lord Buddha offered a new perspective that completely against the old one. Male and female were equal. One can be a good person because of his or her knowledge, ability and action, not gender. A daughter could be equal or better than a son. Hence, in the Buddhist Era, the status of women in Indian society was better than ever. They were no longer counted as objects or goods without the right to deal with their own life. According to Tipitika, there are pieces of evidence about how women were allowed to have freedom. The permission of ordination for women was the way that the Lord Buddha paved to them in order to complete freedom in religious practices. This could count as a true success because accepting women into Sangha was an opportunity for women to practice religion and doing religious ceremonies by themselves. They did not rely on others to reach religious destinations. Women in the view of Buddhism, therefore, have the freedom to live freely and were able to destine their lives. Not only Buddhism helped women to participate in celibate life but also raised their secular status. Obviously, Buddhism gave the right to women in both social and spiritual levels. Buddhism also played an important role in giving spiritual freedom to women. This role was seen clearly when compared to women in Hindu society. Moreover, Buddhism acknowledges that women have equal abilities to men in achieving Dhamma. This attitude emphasizes that Buddhism has long accepted the equality of two genders, male and female, without discrimination.

3. Characteristics and Duties of Female in Buddhism

There are two types of female related to Buddhism. Firstly, “Bhikkuni” who is a woman who admires and ordains in Buddhism and lay female disciple called “Upasika”. According to the exegete, Upasika is a female lay disciple who takes the Triple Refuge as the Buddha teaching. Definition of Upasok is the same as Upasika Besides, exegete also explains more about the label of Upasok (also means Upasika) by asking the questions. What kind of person could call an Upasok? How about Upasok’s precepts? What is Upasok’s occupation? What is Upasok’s treasure? (Montri Sirarajanana, 2013: 82)

However, Lord Buddha declared the qualifications of good Upasok (and Upasika) in Tipitika, Candala Sutta. According to the Blesses one, “endowed with five things the lay disciple becomes an outcast of lay disciples, a stained lay disciple, a miserable lay disciple. What five? Lacking in faith, unvirtuous, fond of festivals, takes for granted the auspices, searches for outside gifts, and does the preliminary things for it.” (A.III. 22/175/184)

All these qualifications of Upasok and Upasika are simple, not complicated. The first three aspects focus on themselves. Upasika must have faith in the triple gems and holds precepts. Hence, Upasika must have a right livelihood, not illegal and not immoral. Furthermore, Upasika should not engage in five specific occupations. Upasika should believe in the law of Karma and their actions rather than faith, destiny, and ignorance. Another two aspects are about loyalty in Buddhism. As the Buddhist disciple, Upasika should support this religion, not the others.

However, Lord Buddha did not monopolize the people who used to be a disciple of other religions to make merit only in Buddhism. He also gave the freedom to them to patronize priests in other religions as well. This openness made Buddhists can live in peace with other religions context.

4. Role of Female as Upasika

This article will provide the role of Upasika who had crucial action toward Buddhism. Before heading to details of Upasika’s role, I would like to present about Etathakkha or master that the Lord Buddha acclaimed them as the specialist in a specific one. Not only Upasika had become the master but the Buddha also acclaimed specialists from each group of the four Buddhist Communities. The Lord Buddha declared ten Upasikas as the master or specialist in a specific field as below:

1. Sujata, to expert in specialists as the first reaching the Triple Gem.
2. Visakha, to expert in specialists as the best Donor.
3. Khujjuttara, to expert in specialists as possessing general knowledge.
4. Samavati, to expert in specialists as living with the practice of loving-kindness.
5. Uttaranandamata, to expert in specialists as absorbed in the Jhana.
6. Suppavasa (Koliya) Sakyana, to expert in specialists as donation an excellent thing.
7. Suppiya, to expert in specialists as look after the sick persons (Bkikhu).
8. Katiyani, to expert in specialists as believing in the Buddha's teaching only.
9. Nakulamatu, to expert in specialists as friendly conversation with the Buddha.
10. Kali-kuraraghara, to expert in specialists as attainment of Ariyahood by hearing.

(A.I. 20/152/27)

Information about female lay disciples above portrays an overview of their role in various fields. However, women's roles toward Buddhism could summarize into four ways as the role in supporting Buddhism, Dhamma practicing, expanding Buddhism and other miscellaneous roles.

4.1 Role in fostering Buddhism

The main role of the female as Upasika is fostering Buddhism. Although the supporting duty is for both Upasok and Upasika, it becomes a crucial role for Upasika more than Upasok. In the past, there were three Upasikas that the Buddha acclaimed as the master of donator due to the similar role in offering Dhana to Buddhist communities. Visakha, Miagra's mother the master of the offering. She was superior to other female disciples in willing offer. (Vin.I. 5/350/223) Suppavasa (Koliya) who was superior to other female disciples in giving fine things. (A.II. 21/57/95). Suppiya was superior to other female disciples in caring for the sick. (Vin.I. 5/280/60-63)

Not only those five masters who had a role in supporting Buddhist Sangha, according to Buddhist scriptures, there also have many Upasikas who acted the same role. Nevertheless, this role facilitated the Bhikkhus and Bukkunis, and novices then they can easily practice Dhamma without difficulty with the four requisites i.e. food, residence, clothes, and medicines. It was necessary to have lay disciples to support Buddhist Sangha in Theravada school because the priest of this school cannot earn the living. Therefore, priests must rely on lay disciples, Upasok, Upasika. In this way, priests rewarded their supporters by training and giving knowledge as a guideline of life to them. Thus the role of sides, Sangha and disciples supported each other. They performed each other's duties as the principles

that the Lord Buddha had placed. This structure made balancing in Buddhist society. Although the one of import duty of Upasok and Spasika was supporting Sangha, the Lord Buddha also allowed them to do other Dhamma activities such as Dhamma practice and spreading Dhamma to the others.

4.2 Role in Dhamma Practice and Meditation

The role of Upasika in Dhamma practice and meditation various found in Buddhist canon alongside with support role. Practically, when Upasikas offered objects to the Lord Buddha or monks, the receivers always suggested those Upasikas practice meditation and doing Dhana simultaneously. As the principle Dhamma practice of Buddhism are precepts or virtues, concentration and wisdom or Giving, virtues and concentration, initially, most Buddhists hold precepts and practice meditation meanwhile teaching monks instructed them to a higher level of Dhamma practice. However, the capability to succeed in achieving higher Dhamma level depends on the character, intention, and patience of practitioners.

Among worship by material or hospitality offerings (Amisa Puja) and practice offerings (Patipatti Puja), the Lord Buddha praises Patipatti Puja rather than Amisa Puja. These states in Buddhist canon as below:

“It is not by this, Ananda, that the Tathagata is respected, venerated, esteemed, paid homage and honored. But, Ananda, any Bhikkhu or Bhikkhuni, layman or laywoman, remaining dhammanudhmma patipanna, samicip patipanna, living in accordance with the Dhamma, that one respects, venerates, esteems, pays homage, and honors the Tathagata with the most excellent homage. Therefore, Ananda, you should train yourselves thus: ‘We will remain dhammanudhmma patipanna, samicip patipanna, living in accordance with the Dhamma’ (D.II. 10/199/148)

The Lord Buddha sermon this Sutta before his Parinibbana when he saw worship objects that human beings, Deva, angels, and the surrounding nature brought to him but he was not willing to receive. Thus, the four Buddhist Communities, Bhikkhu, Bhikkhuni, Upasok, and Upasika, whoever wants to worship to the Lord Buddha should do Patipatti Puja rather than Amisa Puja.

The evidence of the fruitful meditation practice of male and female disciples states in Maha-vacchagotta sutta when Vacchagotta Paribbajaka asked a question to the Lord Buddha as; in addition to Bhikkhu, Bhikkhuni, and Upasok who already achieved the fruit of Dhamma practice, was there any Upasika who received the same result after meditation practice? The Lord Buddha then replied:

“Other than Bhikkhus, and Bhikkhunis. Is there a single lay disciple of Gotama, who wear white clothes had led the holy life, has destroyed the five lower bonds to the sensual world and is born spontaneously, not to proceed?” ‘Vaccha, not one, not one hundred, not two hundred, not three hundred, not four hundred, not five hundred. There are many more lay disciples of mine, who have destroyed the five lower bonds to the

4.3 Role in Spreading Buddhism

There were only a few Upasikas in the role of spreading Buddhism due to the context of ancient India that women were treated like objects then they had no opportunity to play this role. Instead, females who had faithful in Buddhism typically became to Bhikkhunis through ordination then took the role of spread Buddhism. Therefore, just a few numbers of Upasikas who worked in the dilation of the Dhamma. However, there were examples of Upasika who had an outstanding role in Dhamma study as the Lord Buddha declared Khujjuttara as a master who was very learned. Khujjuttara was praise as a scholar. She studied Dhamma and taught others. Although she was disabled, people accepted her teaching. This case shows the fact that Buddhism offers female lay disciples the opportunity to be a success even it look incompetent in some ways. If an Upasika was capable enough then they will get acceptance from the four Buddhist Communities. (A.I. 20/152/27)

There were pieces of evidence about the feeling of unprejudiced toward a female in Buddhist Sangha. In the Buddhist era and afterward, Khujjuttara who was a disabled woman had the important role in written down Ttripika by recited from her memory. In this way, her actions could count as spreading Buddhism and show her inestimable knowledge in Dhamma. This also stated the capability of women in teaching Dhamma to the opposite gender or even to Bhikkhu.

4.4 Another Roles

Not only the roles as the patron, meditation practitioner and spreading Buddhism, Upasika in the past also took another role such as Suchada Upasika, daughter of Sena Ni-Kadumbii whom the Lord Buddha declared as the fastest Upasika in achieving Dhamma. Before his enlightenment, Suchada offered rice milk on a golden plate to Bodhisattva. He separated rice milk into forty-nine cubes then meditated until attaining the enlightenment after seven weeks. Afterward, the Lord Buddha went to see Yasa who was Suchada’s son and taught Dhamma to him and his family. The whole family achieved a level of Dhamma called Sodapatipala. Suchada and her daughter in law articulated themselves to the triple gems. Suchada’s offering was a part of the Buddha’s enlightenment. Her rice milk gave

energy to Bodhisattva's body when he was able to meditate until attaining Bodhi Yana. (Nd. 70/1/137-152)

5. Conclusion

The story of a female that found in Buddhist canon as Upasika took many roles as previously mentioned. All evidence claim that Buddhism accepts female's status and their roles. Female status was equally accepted as male in the role of donator, Dhamma practitioner and spreading Dhamma. Although the outstanding role of Upasikas was donator, the canon claimed that they always simultaneously made donation and practice meditation.

Since the Buddhist Era to the present, there has been the fact that women as Upasikas have contributed greatly to religion due to the wild acceptance from Buddhist communities. Buddhism has never blocked women from any social class from freedom to do their merit activities. Consequently, females from every social class had the same right in every role equally. They, therefore, were able to spread Buddhism as the male can do even those women were in female oppression context under the influence of Hinduism. However, Buddhism, driving by the Lord Buddha and his followers denied that opinion. In contrast, Buddhism has provided an opportunity for women to be part of the community, to lead all followers achieving the aim of life i.e. the end of suffering.

References

- Department of Religious Affairs. (1972). **Thai Tipitika:Royal Version**. Bangkok: Department of Religious Affairs Press.
- Duan Kamdee. (2001). **The Bhikkhuni in Buddhism : An Analytical Study**. Bangkok : Chulalongkorn University Centre for Buddhist Studies.
- Mahamakut Buddhist College. (2000). **Thai Tipitaka and Atthakatha**. Bangkok: Mahamakut Buddhist College Printery.
- Montri Sirarajanana. (2013). **Women in Buddhism**. Bangkok : Thammasat University Press.
- Phudthipattra Tangkuptanon. (2001). **The Influence of Buddhism on Thai culture : A study of Sekhiyavatta in Patimokkha on Thai conduct and etiquette**. A Thesis submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of master of arts (comparative religions) faculty of graduate studies mahidol university.
- P.A. Payutto Bhikkhu. (2002). **A Constitution for Living**. Bangkok : Sahadhammika Co., Ltd.

Vajirananavarorasa. (1975). **Dhammavibhaga**. Bangkok : Mahamakut Buddhist University Press.

ศึกษาศิลปะไทยตามแนวพุทธศาสตร์

A Study of Thai Art according to the Buddhist Principles

พระสุริยะ ปภัสสรโ

Phra Suriya Pabhassar

วัดนครอินทร์ นนทบุรี

Wat Nakhon In, Nonthaburi

พระกิติคุณ สิริคุโณ

Phra Kitikun Sirikuno

วัดป่าศรีถาวร นครปฐม

Wat Pa Sri Thaworn, Nakhon Pathom

เจียรไท รักคง

Thianthai Rakkong

นันท์มนัส นาคจินวงษ์

Nanmanas Nakjinwong

พรทิพย์ พุทธิกิตติวงศ์

Pornthip Pruetkittiwong

นักวิชาการอิสระ ด้านวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา

Independent Scholar in Buddhism and Philosophy

E-mail: pornpruet@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 11 กรกฎาคม 2563

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 30 กรกฎาคม 2563

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 30 กรกฎาคม 2563

บทคัดย่อ

ศิลปะเป็นเรื่องความงาม สามารถสร้างความตื่นตาตื่นใจจนเกิดอาการตะลึงงัน สะกดใจให้เกิดความลุ่มหลง อยากชิดใกล้ ใคร่ครอบครอง อีกประการหนึ่ง ศิลปะสามารถเป็นสื่อให้เข้าถึงความดีและความจริงได้ คือบันดาลใจให้เกิดศรัทธาในสิ่งดีงาม น้อมใจให้เกิดความสงบ เกิดกำลังใจใฝ่ฝันอย่างมั่นคงในอุดมคติ อีกทั้งสามารถเปิดเผยความจริงของชีวิตให้ประจักษ์ รู้เท่าทันมายาจนลวงได้ ศิลปะชั้นครูสามารถยกจิตสู่สภาวะเหนือโลกเหนือสามัญคือสภาวะที่จิตได้สัมผัสกับความจริงขั้นสูงสุดหรือปรมาตม์ ความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติและจักรวาล สภาวะที่อัตตาตัวตนได้เลือนหาย ไม่มีเส้นแบ่งระหว่างฉันกับโลก อยู่เหนือสมมติบัญญัติ

คำสำคัญ : ศิลปะไทย, พุทธศาสตร์, ความงาม

ABSTRACT

Art is a matter of beauty which can amaze people to be astonished, spellbound, enchantment and approaching for possession. Moreover, Art transmits of good and truth that inspired to admire in the good things and accessing peaceful in the mind. Furthermore, arts might encourage people to constant in their ideal of life, reaching the truth of life and see through all illusions (Maya) which would not attend. The supreme arts might lift people mind beyond a normal perspective or achieving the absolute reality, being a part of the universe, non-self or selflessness. There is no border between the world inside and outside living and being beyond the illusion world.

Keywords: Thai Arts, Buddhism, beauty

1. บทนำ

มนุษย์เกี่ยวข้องกับศิลปะซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมที่จำเป็นในสังคมมนุษย์ทั้งในด้านผู้ชื่นชมศิลปะและจิตรกรผู้สร้างสรรค์ผลงาน เมื่อศิลปะมีความจำเป็นเกี่ยวข้องกับชีวิตของมนุษย์ ดังนั้น คำถามเกี่ยวกับศิลปะจึงเป็นหน้าที่ของมนุษย์ที่จะเป็นผู้หาคำตอบ เพื่อแสดงทัศนะต่อคำถามที่เกี่ยวกับศิลปะในประเด็นต่างๆ พระพุทธศาสนาก็มีอิทธิพลต่อศิลปะและวัฒนธรรมในสังคมไทย การสืบทอดประสบการณ์ทางศิลปะก่อให้เกิดทัศนะทางคุณค่าหรือสุนทรียะ ศิลปะในสังคมไทยมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความศรัทธาทางพระพุทธศาสนา ศิลปะในพระพุทธศาสนาไม่ได้เน้นถึงเรื่องความงามเป็นการเฉพาะ แต่มีบางแง่มุมที่สัมพันธ์อยู่กับความจริง (reality) และความดี (goodness) พระพุทธศาสนากล่าวถึงธรรมะเป็นเรื่องหลัก ซึ่งก็คือความจริงที่เป็นจริงและกฎเกณฑ์ธรรมชาติ (nature law) กล่าวคือ ความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย การอิงอาศัยเกี่ยวเนื่องเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกันในธรรมชาติที่เป็นปรากฏการณ์ อาการต่างๆ นั้นมีความเป็นปกติธรรมดาของมันเอง และมีความงามอยู่ในตัวเองแล้ว เป็นความงามทางภววิสัย เป็นสุนทรียภาพใน ลักษณะหนึ่ง (มโน พิสุทธิรัตน์านนท์, สุนทรียวิจักษณ์ในจิตรกรรมไทย, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2547), หน้า 101)

จิตรกรรมเป็นศิลปะที่สะท้อนให้เห็นภูมิปัญญาของจิตรกรผู้สร้างสรรค์จินตนาการและแรงบันดาลใจ พร้อมทั้งรวบรวมความรู้สาขาอื่น ๆ มาใช้แล้วถ่ายทอดความคิดความรู้สึกรวมออกมาเป็นภาพเขียน (กรมศิลปากร, การดูแลรักษาศิลปโบราณวัตถุ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์, 2539), หน้า 143) บอกเล่าเรื่องราวทางพระพุทธศาสนา วิถีชีวิตชุมชน วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีในยุคหนึ่ง ๆ โดยเฉพาะจิตรกรรมฝาผนังซึ่งเป็นจิตรกรรมเนื่องในพระพุทธศาสนาที่มีแบบแผนสืบทอดกันมาเป็นประเพณีอันยาวนาน (สันติ เล็กสุขุม, จิตรกรรมแบบประเพณีและแบบสากล, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา), หน้า 161) เกิดจากความพากเพียรและพลังศรัทธาในพระพุทธศาสนา

ของจิตรกรเอง เพื่อชักชวนให้ผู้ชมที่ได้ฟังพระธรรมเทศนาแล้ว เห็นภาพเขียนแสดงเรื่องตามที่ได้รับฟังมา คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าจะติดหูติดตาและติดอยู่ในใจ ทำให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสยิ่งขึ้น

2. ศิลปะไทยตามแนวพุทธศาสตร์

ในคัมภีร์พระไตรปิฎกได้กล่าวถึงศิลปะในสาहितตกชาดก (อำมาตย์โพธิสัตว์เข้าไปเฝ้าพระราชกราบ ทูลลาไปเรียนศิลปะ) ว่า “ขึ้นชื่อว่าศิลปะแม้ชนิดใดชนิดหนึ่ง ก็สามารถให้สำเร็จประโยชน์ได้โดยแท้ ขอ พระองค์ทรงทอดพระเนตรหมู่บ้านในทิศทั้ง 4 ที่คนง่อยได้แล้วเพราะการตีตมุลแพะ” (ขุ.ชา. (ไทย) 27/107/636) และในพาทียชาดก (พระโพธิสัตว์กราบทูลคุณค่าแห่งศิลปะที่ควรศึกษา) ว่า “บุคคลควรศึกษา ศิลปะทั้งหลายที่ควรศึกษา คนทั้งหลายที่พอใจในศิลปะเหล่านั้นยังมีอยู่ เพราะหญิงสาวบ้านนอกก็ยังทำ พระราชาให้พอพระทัยด้วยความเอียงอายของเธอ” (ขุ.ชา. (ไทย) 27/107/636) และในมงคลสูตรข้อที่ 8 พระพุทธเจ้าได้ตรัสว่า “ความเป็นผู้มีศิลปะนี้เป็นมงคลอันสูงสุด” (ขุ.สุ. (ไทย) 25/264/784)

ในคัมภีร์พระสุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย ได้กล่าวถึงจิตรกรรมฝาผนังว่า พระพุทธเจ้าได้ตรัสกับภิกษุ ทั้งหลาย “... เปรียบเหมือนเมื่อมีน้ำย้อม ครั่ง ขมิ้น สีเขียวหรือแดงอ่อน ช่างย้อมหรือจิตรกรพึงเขียน รูปภาพสตรีหรือรูปภาพบุรุษ ให้ได้สัดส่วนครบถ้วนลงบนแผ่นกระดานที่ขัดดีแล้ว ฝาผนังหรือแผ่นผ้า...” (ส.นิ. (ไทย) 16/64/124) ในชั้นธวารวรรค พระพุทธองค์ได้ตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย แม้ภาพจิตรกรรมที่เขา เขียนไว้นั้น จิตรกรก็คิดด้วยจิตนั่นเอง จิตนั้นเองวิจิตรกว่าภาพจิตรกรรมที่เขาเขียนไว้นั้น” (ส.ข. (ไทย) 17/100/191) ส่วนในขุททกนิกาย เถรีคาถา พระสุภาวีกัมพวนิกาเถรีได้กล่าวว่า “... เหมือนบุคคลได้เห็น ภาพจิตรกรรมที่จิตรกรระบายด้วยหธาธทำไว้ที่ฝาผนังในจิตรกรรมนั้น” (ขุ.เถรี. (ไทย) 26/395/620)

ศิลปะที่แท้ย่อมเป็นสากล สามารถสื่อตรงถึงใจของคนทุกยุคทุกสมัยและทุกวัฒนธรรมได้ บาทหลวง โทมัส เมอร์ตัน เมื่อได้มาถึง “คัลวิหาร” หรือวิหารหินที่เมืองโปลอนารูระ ประเทศศรีลังกา ท่านถึงกับตะลึง ราวถูกตรึงใจให้แน่นิ่ง เพราะเบื้องหน้าของท่านคือพระพุทธรูปที่สลักจากหินผาสีองค์ในปางต่างๆ โดยเฉพาะ ปางรำพึงซึ่งสูงเจ็ดเมตร พระหัตถ์ทั้งสองยกขึ้นประสานที่พระอุระ และมีรอยยิ้มน้อย ๆ บนพระพักตร์ที่อัมเอบ สงบนิ่ง

บาทหลวงเมอร์ตันพูดถึงพระพักตร์เหล่านั้นว่า “เต็มเปี่ยมไปด้วยทุกอย่างที่จะเป็นไปได้ไม่สงสัยสิ่งใด หยั่งรู้ทุกสิ่งสรรพ ไม่ปฏิเสธผลสักใสอะไรเลย” ทันทีที่ได้เห็นท่านก็รู้สึกถึงความกระจ่างแจ้งภายในใจ ไม่มีความ ฉงนสงสัยหลงเหลือ “ปัญหาทั้งหลายได้รับการเฉลย ทุกอย่างแจ่มชัด ...ทุกอย่างคือความว่าง และทุกอย่างคือ การอุญธรรม ผมไม่รู้ว่าจะในชีวิตนี้เคยประสบสัมผัสความงดงามและความลุ่มลึกทางจิตวิญญาณที่ผสานกันอย่าง ลงตัวแนบแน่นในนฤตมิตกรรมอันบรรเจิดเพียงขึ้นเดียวหรือไม่”

ศิลปะที่สุดยอดนั้นคือความงดงามที่กล่อมเกลาจิตให้สงบ นิ่ง และเย็น เข้าถึงภาวะที่โปร่งเบา และ สัมผัสกับมิติอันลึกซึ้งภายใน รองลงมาคือศิลปะที่ถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมคุณธรรมความดี เช่น ชาดกหรือนิทานตามจิตรกรรมฝาผนัง แต่คุณค่าของศิลปะมิได้มีเพียงเท่านั้น หากยังสามารถนำพาให้ผู้คน ซาบซึ้งถึงสัจธรรมของชีวิตด้วย

สัจธรรมหรือความจริงนั้นมีสองระดับ คือ ความจริงแบบสมมติ (สมมติสัจจะ) กับความจริงแบบปรมาตม์ (ปรมาตม์สัจจะ) นาย ก. เป็นรัฐมนตรี นาย ข. เป็นชาวนา นี่เป็นความจริงแบบสมมติ แต่เมื่อพูดถึงความจริงระดับปรมาตม์แล้ว ทั้งสองคนไม่ได้ต่างกันเลย เพราะต้องเกิด แก่ เจ็บ ตาย และเป็นการก่อรูปจากชั้นห้าเช่นเดียวกัน หน้าที่อย่างหนึ่งของศิลปะคือการเปิดใจให้คนเห็นความจริงชั้นปรมาตม์ ไม่หลงติดอยู่กับสมมติ

ศิลปะของชนชาติญี่ปุ่นเป็นตัวอย่งที่ดีในเรื่องนี้ ใครที่ร่วมพิธีชงชาจะถูกย้าเตือนให้ตระหนักความจริงข้อนี้ เพราะไม่ว่าจะมีอำนาจสูงส่งเพียงใด เมื่อเข้าสู่พิธีชงชาก็มีสถานภาพเสมอกันหมด แม้บางคนจะขัดขึ้นปฏิเสศ แต่ก็ต้องถูกพิธีนี้บังคับให้จำต้องยอมรับจนได้ เพราะทางเข้าเรือนชงชานั้นต่ำมาก จนแม้แต่จักรพรรดิหรือโชกุนก็ต้องก้มหัวเข้าไปเช่นเดียวกับสามัญชน

ความจริงยังสามารถแบ่งออกเป็น ความจริงแบบเฉพาะ และความจริงที่เป็นสากล งานศิลปะหลายชิ้นมีชื่อเสียง เป็นที่ยกย่องเพราะเปิดเผยสภาวะทางจิตของคนร่วมสมัย เช่น ความทุกข์ ความเหงา ความโดดเดี่ยว อย่างมีพลัง ชนิดที่สัมผัสได้ด้วยใจ ทำให้เกิดอารมณ์สะท้อนไหวหรือรู้สึกเหงาและหนาวเหน็บไปถึงหัวใจ

แต่มีงานศิลปะอีกหลายชิ้นที่ถ่ายทอดความจริงที่เป็นสากล เป็นอภิปรัชญา เช่น ความไม่เที่ยง ความพลัดพราก ที่มนุษย์ทุกคนต้องประสบ หรือพลังแห่งความกรุณาปราณีที่โอบอุ้มมนุษยชาติเอาไว้ บ้างก็เปิดใจให้เราเห็นอานุภาพแห่งธรรมะหรือสิ่งสูงสุด ที่ทำให้เรามีความหวังแม้ในยามมืดมิดที่สุดของชีวิต

งานศิลปะชั้นครู เมื่อเปิดเผยความจริงให้เราสัมผัส ไม่ว่าจะความจริงเฉพาะหรือความจริงอันสากล มักก่อให้เกิดแรงบันดาลใจในอันที่จะทำสิ่งดีงาม งานบางชิ้นถ่ายทอดศอกนาฏกรรมของเพื่อนมนุษย์ได้อย่างสะท้อนใจ จนเราไม่อาจอยู่นิ่งเฉยได้ เพราะรู้สึกถึงแรงผลักดันจากมโนธรรมภายในให้อยากทำบางอย่างเพื่อช่วยเหลือเขา

ดังนั้นนอกจากความงามและความจริงแล้ว ศิลปะยังสามารถเป็นสื่อกระตุ้นให้เกิดความดีขึ้นได้ ความงาม ความจริง และความดีจึงมิใช่สิ่งที่ยกจากกัน กล่าวได้ว่าหน้าที่สูงสุดของศิลปะก็คือ ประสานความงาม ความดี และความจริงให้เป็นหนึ่งเดียวกันนั่นเอง

ความดีสูงสุดนั้นเรียกอีกอย่างว่าอุตมคติ พุทธศิลป์ชั้นเลิศนั้นสามารถถ่ายทอดอุตมคติลงไปจิตใจของผู้คนเพื่อยึดถือเป็นจุดหมายสูงสุดของชีวิต สำหรับพุทธศาสนาชีวิตที่สูงส่งคือชีวิตที่ก่อปรด้วยปัญญาและกรุณา ปัญญาคือความรู้ความเข้าใจความจริงของชีวิตจะเป็นอิสระจากความผันผวนปรวนแปรของโลกได้ ส่วนกรุณาคือความรักความปรารถนาดีต่อสรรพชีวิต โดยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง และไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนตน อุตมคติดังกล่าวมักถ่ายทอดผ่านพระพุทธรูปซึ่งเป็นตัวแทนของบุคคลที่พัฒนาตนจนถึงอุตมภาวะอย่างเต็มศักยภาพแห่งความเป็นมนุษย์

วิหารอานันทะในเมืองพุกาม ประเทศพม่า เป็นที่ประดิษฐานของพระพุทธรูปเก่าแก่ที่มีอายุนานนับพันปี หนึ่งในสององค์นั้นนักท่องเที่ยวชาวไทยเรียกว่า “พระยิ้ม-บึ้ง” เนื่องจากหากมองไกลจะเห็นพระพักตร์ยิ้มยิ้ม แต่ถ้าเดินเข้าไปใกล้ๆ จะพบว่ารอยยิ้มแปรเปลี่ยนไป ตามสายตาของคนส่วนใหญ่ ภาพที่เห็นคือพระพักตร์ที่ “บึ้ง”

แต่แท้จริงหากมองอย่างพินิจ พระพักตร์ที่มองจากมุมไกลนั้น หามีอาการบึ้งไม่ หากเป็นพระพักตร์ที่สงบต่างหาก จะถูกต้องกว่าหากเรียกพระพุทธรูปองค์นี้ว่า “พระยิ้ม-สงบ” เหตุใดพระพุทธรูปองค์เดียวจึงมีสองลักษณะเมื่อมองจากต่างมุม คำตอบน่าจะเป็นเพราะช่างโบราณนั้นประสงค์ที่จะแสดงพุทธคุณสองประการอันเป็นอุดมคติของมนุษย์ ได้แก่ พระกรุณาคุณ และพระปัญญาคุณ

พระกรุณาคุณนั้นแสดงออกด้วยพระพักตร์ที่ยิ้มยิ้ม เปี่ยมด้วยความรักต่อสรรพชีวิต ใครที่รอนแรมจากที่ไกลเมื่อได้เห็นย่อมรู้สึกอบอุ่นใจ ใครที่มีความทุกข์ใจ ย่อมมีความหวังว่าจะได้รับการปกป้องรักษาจากพระองค์

ส่วนพระปัญญาคุณนั้นแสดงออกด้วยพระพักตร์ที่สงบนิ่งเมื่อมองจากมุมไกล เป็นอาการของผู้รู้แจ้งความเป็นไปของโลก จึงไม่หวั่นไหวในสุขหรือทุกข์ โลกธรรมไม่ว่าบวกหรือลบจึงไม่สามารถทำอะไรพระองค์ได้

ผู้ใดที่พินิจพระพุทธรูปพระองค์นี้ด้วยใจที่ใคร่ครวญ ย่อมตระหนักซัดว่า สิ่งที่ยึดถือเป็นอุดมคติของชีวิตนี้ก็คือการบ่มเพาะปัญญาและกรุณาให้เจริญมั่นคงในใจ เพราะเราจะพ้นทุกข์ได้ก็ต่อเมื่อมีปัญญารู้แจ้งความจริงของชีวิตว่าไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา จึงไม่ยึดติดในโลกหรือสังขารทั้งปวง และเมื่อพ้นทุกข์ ละวางตัวตน ไร้ซึ่งความเห็นแก่ตัวทั้งปวง จึงมีจิตกรุณาต่อสรรพสัตว์ไม่มีที่สุดประมาณ ปรรณนาช่วยเหลือสรรพสัตว์ให้พ้นทุกข์

อย่างไรก็ตาม ศิลปะมิได้น้อมนำจิตใจให้เข้าถึงความดีและความจริงโดยผ่านการเสพเท่านั้น การสร้างสรรค์ศิลปะก็เป็นอีกหนทางหนึ่งที่น่าพาผู้คนบรรลุถึงความดีและความจริงได้ มองในมุมมองของพุทธศาสนาศิลปะสร้างสรรค์ศิลปะสมควรเป็นไปเพื่อประกาศตัวตน หรือเพื่อแสวงหาลาภสักการะ หรือชื่อเสียงเกียรติยศ หากควรมุ่งประโยชน์ส่วนรวม หรือเพื่อความเจริญมั่นคงแห่งพระศาสนา ดังนั้นช่างที่สรรค์สร้างพุทธศิลป์ในอดีตจึงอุทิศตนให้กับงานของตนอย่างเต็มที่ โดยไม่คิดจะจารึกชื่อไว้ในนฤมิตกรรมเหล่านั้นเพื่อให้โลกหรือคนรุ่นหลังรู้จักเลย

นอกจากการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวมแล้ว การสร้างสรรค์ศิลปะยังเป็นวิถีแห่งการฝึกฝนพัฒนาตนด้วย ช่างสมัยก่อนไม่เพียงถือศีล บำเพ็ญพรต และเจริญสมาธิก่อนสร้างสรรค์ผลงานที่เป็นพุทธศิลป์เท่านั้น หากยังอาศัยงานศิลปะนั้นเป็นเครื่องฝึกจิตไปด้วย เช่น น้อมใจให้มีสมาธิ หรือฝึกจิตให้เป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติ ในพุทธศาสนาแบบเซน นักปฏิบัติบางคนวาดต้นไม้ นานนับสิบปี เพื่อเป็นหนึ่งเดียวกับต้นไม้ และในที่สุดก็ไม่มีแม้กระทั่งความสำนึกว่าตนเป็นหนึ่งเดียวกับต้นไม้ ถึงตรงนี้ผลงานจะเป็นอย่างไรไม่สำคัญเท่ากับสภาวะหรือภูมิจิตของผู้วาด มองในแง่นี้การทำงานศิลปะจึงมิใช่อะไรอื่น หากคือการปฏิบัติธรรมนั่นเอง

3. บทสรุป

ชีวิตนั้นมีหลายมิติ เราแต่ละคนมีสัมพันธ์ภาพที่หลากหลาย ในฐานะปัจเจกบุคคล เราต้องสัมพันธ์กับสิ่งรอบตัว อาทิ ผู้คน สังคม และธรรมชาติ ขณะเดียวกันเราก็ต้องไม่ละเลยชีวิตด้านในจนแปลกแยกกับตัวเอง จะทำเช่นนั้นได้ เราต้องสัมพันธ์กับสิ่งสูงสุดด้วย สำหรับชาวพุทธ สิ่งสูงสุดดังกล่าวได้แก่เป็นปรมาตถสัจจะ และนิพพาน

หากสัมพันธ์ภาพกับผู้คน สังคม และธรรมชาติ เป็นสัมพันธ์ภาพแนวนอน สัมพันธ์ภาพแนวตั้ง เบื้องล่างคือสัมพันธ์ภาพกับชีวิตด้านใน เบื้องบนคือสัมพันธ์ภาพกับสิ่งสูงสุด

ในฐานะที่เป็นสะพานพาเราให้เข้าถึงความงาม ความจริง และความดี ศิลปะคือสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้เรามีสัมพันธ์ภาพกับสรรพสิ่งอย่างรอบด้าน ทำให้เราเห็นคุณค่าของธรรมชาติ เห็นมนุษย์ทุกคนเป็นพี่น้องกัน หยั่งลึกถึงจิตวิญญาณของตนและเข้าถึงสิ่งสูงสุดได้

ศาสนามีความหมายกับชีวิตอย่างไร ศิลปะก็มีความหมายอย่างนั้นกับเรา ชีวิตที่ติงามกับศิลปะจึงไม่อาจแยกจากกันได้ ศิลปะช่วยให้ความเป็นมนุษย์ของเราสมบูรณ์และงดงามได้

ศิลปะแห่งการใช้สติในทุกกรณี เป็นวิธีการดำเนินชีวิตอย่างมีศิลปะและงดงาม 9 ขั้นตอน เริ่มตั้งแต่ขั้นพื้นฐานสำหรับสามัญชนทั่วไป ได้แก่ การละเว้นจากอบายมุข การประกอบอาชีพที่สุจริต จนถึงธรรมะขั้นสูงสุดคือความไม่ยึดมั่นถือมั่น ซึ่งแต่ละขั้นตอนจะมีสติเป็นตัวควบคุมพฤติกรรมต่างๆ ของชีวิตให้ดำเนินไปอย่างถูกต้อง เหมาะสมและงดงาม อันเป็นผลสะท้อนออกมาจากจิตใจที่งดงามด้วยธรรมะอย่างแท้จริง

บรรณานุกรม

กรมศิลปากร. (2539). การดูแลรักษาศิลปโบราณวัตถุ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์.

โกสุม สายใจ. (2560). พุทธศิลป์กับการจัดการความรู้ Buddhism Art and Knowledge Management.

มโน พิสุทธิรัตนานนท์. (2547). สุนทรียวิจักษณ์ในจิตรกรรมไทย. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

สันติ เล็กสุขุม. จิตรกรรมแบบประเพณีและแบบสากล. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2557). ศิลปะ สุนทรียภาพ กับความเป็นมนุษย์. จาก

<http://www.thaihealth.or.th>.

หรือแสดงเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ หรือในสัตว์ทดลองประกอบด้วยทุกครั้ง

4. ผู้นิพนธ์บทความต้องยินยอมโอนลิขสิทธิ์ให้แก่วารสารปารมิตาก่อนการตีพิมพ์ และไม่นำผลงานไปเผยแพร่หรือตีพิมพ์กับแหล่งอื่น ๆ หลังจากที่ได้รับการตีพิมพ์กับวารสารปารมิตาแล้ว

5. ชื่อผู้นิพนธ์ที่ปรากฏในบทความต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในบทความนั้นๆ จริง

บทบาทหน้าที่ของผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความ

1. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์บทความ การพิจารณาคุณภาพของบทความต้องคำนึงถึงคุณภาพของบทความเป็นหลัก และพิจารณาบนหลักการและเหตุผลทางวิชาการโดยปราศจากอคติหรือความขัดแย้งส่วนตัว

2. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องตระหนักว่าตนเองเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของบทความที่รับประเมินอย่างแท้จริง

3. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องไม่แสวงหาประโยชน์จากบทความที่ตนเองได้ทำการประเมิน

4. หากผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความได้ตรวจสอบแล้วพบว่าบทความที่รับประเมิน เป็นบทความที่คัดลอกผลงานชิ้นอื่น ๆ ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบทันที พร้อมแสดงหลักฐานประกอบที่ชัดเจน

5. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องรักษาระยะเวลาประเมินตามกรอบเวลาประเมินที่วารสารปารมิตากำหนด รวมถึงไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความให้ผู้อื่นได้รับรู้

การเตรียมต้นฉบับเพื่อการเสนอจัดพิมพ์ในวารสารปารมิตา
ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม

1. ขนาดของต้นฉบับ

พิมพ์หน้าเดียวบนกระดาษสันขนาด A4 โดยเว้นระยะระหว่างขอบกระดาษด้านบน 3.81 ซม.
ด้านขวากับด้านล่าง 2.54 ซม.

2. รูปแบบอักษรและการจัดวางตำแหน่ง

ใช้รูปแบบอักษร TH Sarabun PSK พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด โดยใช้ขนาดและชนิดของ
ตัวอักษร รวมทั้งการวางตำแหน่งดังนี้

2.1 **ขนาดกระดาษ** จัดพิมพ์บทความด้วยกระดาษ ขนาด A4 พร้อมระบุเลขหน้า ขนาด 16 ชนิดตัว
ธรรมดา ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านขวาและซ้ายตามรูปแบบการจัดหนังสือทั่วไป

2.2 **ชื่อเรื่อง** (ภาษาไทย) ขนาด 18 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

2.3 **ชื่อเรื่อง** (ภาษาอังกฤษ) ตัวพิมพ์ใหญ่ ขนาด 14 ชนิดตัวหนา ตัวพิมพ์เล็ก ขนาด 16 ชนิดตัวหนา
ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

2.4 **ชื่อผู้เขียน** ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านขวา ได้ชื่อเรื่อง โดยให้ใส่ทั้ง
ชื่อผู้เขียนภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุอีเมลด้วย

2.5 **ที่อยู่หรือหน่วยงานสังกัดของผู้เขียน** ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านขวา
ได้ชื่อผู้เขียน โดยให้ใส่ที่อยู่หรือหน่วยงานทั้งชื่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2.6 **หัวข้อบทคัดย่อไทยและอังกฤษ** ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านซ้าย ได้ที่อยู่หรือหน่วยงานสังกัด
ของผู้เขียน โดยหัวข้อบทคัดย่อไทยและหัวข้อบทคัดย่ออังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตัวพิมพ์ใหญ่

2.7 **เนื้อหาบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ** ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา จัดพิมพ์ไม่ควรเกิน 3
ย่อหน้า บรรทัดแรกเว้น 1 แท็บ (Tab) จากขอบกระดาษด้านซ้าย และพิมพ์ให้ขีดขอบทั้งสองด้าน

2.8 **หัวข้อของคำสำคัญ ภาษาไทย** ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งขีดซ้ายหน้ากระดาษ ได้
บทคัดย่อภาษาไทย และคำสำคัญนี้ไม่ควรเกิน 3 ศัพท์ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา

2.9 **หัวข้อของคำสำคัญ ภาษาอังกฤษ** ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งขีดซ้ายหน้ากระดาษ ได้
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ และคำสำคัญนี้ไม่ควรเกิน 3 ศัพท์ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา

2.10 **หัวข้อเรื่อง** ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านซ้าย ระบุหมายเลขข้อ

2.11 หัวข้อย่อย ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ระบุหมายเลขข้อย่อย โดยเรียงตามลำดับตามเลขหัวข้อเรื่องเป็นหลัก

2.13 เนื้อหา ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา และพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน โดยบทความวิจัยและบทความวิชาการ ให้มีองค์ประกอบเริ่มตั้งแต่บทนำหรือความนำ เนื้อหาหลัก วิเคราะห์และสรุป บรรณานุกรม ส่วนบทวิจารณ์หนังสือ ให้มีข้อมูลทางบรรณานุกรม ชื่อผู้วิจารณ์ บทวิจารณ์ สำหรับงานสร้างสรรค์ประเภทอื่นๆ ให้มีองค์ประกอบตามบทความวิจัยและบทความวิชาการ

3. จำนวนหน้าต้นฉบับ

เนื้อหาของบทความตั้งแต่หัวข้อเรื่องจนถึงบรรณานุกรมควรมีความยาวไม่ควรเกิน 15 หน้า กระดาษขนาด A4

4. ช่องทางการส่งผลงาน

4.1 ทางไปรษณีย์ ให้พิมพ์ผลงาน 1 ชุด และซีดีบันทึกผลงานในรูปแบบไมโครซอฟต์เวิร์ด 1 แผ่น ส่งถึง พระมหาราชวินทร์ ปุริสุตตโม, ผศ.ดร. 137 วัดอาวุธวิกสิตาราม ถ.เจริญสุขนิทวงศ์ 72 แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพฯ 10700 โทร. 086-086-4258

4.2 ทาง Email โดยส่งไฟล์เวิร์ด ไปที่ maghavin9@gmail.com

4.3 ทาง website โดยส่งไฟล์เวิร์ดเข้าในระบบของวารสาร หลังจากนั้น ทางวารสารจะดำเนินการตามลำดับจนกว่าจะมีการตีพิมพ์ผลงาน

